

ТРИ БОЈЕ СВЕТЛОСТИ

Житиште, 2017.

Издавач:
Библиотека "Бранко Радичевић"
Житиште
За издавача:
Весна Ћук
Уредник:
Весна Ћук
Рецензент:
Радивој Шајтинац
Лектура:
Душан Милићев
Дизајн корица:
"Ситопринт" Житиште
Прелом и припрема:
Кристина Чикош Рапајић
Штампа и повез:
"Ситопринт" Житиште
Тираж:
300.
ISBN 978-86-89687-31-6

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

821.163.41-82(082.2)

ТРИ боје светлости / [уредник Весна Ћук]. - Житиште : Библиотека "Бранко Радичевић", 2017 (Житиште : Ситопринт). - 149 стр. ; 21 cm
"Зборник одабраних радова са књижевног конкурса 'Банатско перо 2017' Библиотеке 'Бранко Радичевић' и Клуба књиге 'Бранко Радичевић' Житиште" --> прелим. стр. - Тираж 300. - Стр. 5-8: Три боје светлости / Радивој Шајтинац. - Реч уредника: стр. 145-147.

ISBN 978-86-89687-31-6

1. Клуб књиге "Бранко Радичевић" (Житиште)

COBISS.SR-ID 317384455

**Зборник одабраних радова са
Књижевног конкурса „Банатско перо 2017“
Библиотеке „Бранко Радичевић“
и
Клуба књиге „Бранко Радичевић“**

ТРИ БОЈЕ СВЕТЛОСТИ

Житиште, 2017.

ТРИ БОЈЕ СВЕТЛОСТИ

Пред читаоцима је још један Зборник у низу креативне и пратеће верификације већ афирмисаног конкурса „Банатско перо“ у организацији Библиотеке Бранко Радичевић из Житшта. Ова агилна установа културе с домицилним Клубом књиге већ годинама реализује врло респектабилан и афирмисан концепт специфичне културне акције који прожима феномен књиге -читање и писање кроз све аспекте његовог испољавања и тако на врло садржајан и организационо професионалан начин уметност писане речи квалификује као подстицајну интерактивну културолошку делатност.

У условима где материјални статус културе редукује амбиције и планове, садржаје и могућности не само институција већ и удружења и појединаца, конкурси су својеврсна реституција у одсуству књижевне периодике и издаваштва.

Конкурси су кративни дијаграм у календару уметничког стваралаштва где се не само објашњава,

Три боје светлости

већ и неизбежна потреба за рецепцијом и читањем, везује не само за личну промоцију већ и за друштвени тренутак у ком то стварање настаје и тражи своју потврду у садржајном освајању људскости и лепоте, открића светлости које подстиче везу између речи и живота. У овом значењу подразумевам и конкретну жанровску трострукост која је значајна и узвишена одлика конкурса „Банатско перо“.

Читаоцима се отварају, након компетентно и одговорно обављене селекционе тријаже три условно говорећи жанровска корпуса, проза, поезија и афоризам. Не понављајући естетке исходе ових селекција у препоруци нећу ни ићи за егземпларним издавајњима. Читалаштву препоручујем квалитативну особеност и ниво свих ових радова, како у контексту жанра тако и у контексту савремене рецепције и херменеутике.

Кад смо већ код начелног, треба одмах нагласити естетски ниво достигнућа ових аутора. Многи од њих већ имају за собом релевантну библиографију а многи су на почетку своје стваралачке идентификације, али са особеним трагом у оригиналном самоистраживању и достигнутом креативном резултату

У прози имамо богат каталог жанровске самосвести, убедљивог откривалачког али експерименталног стилистичког прегнућа од врло успешно надограђеног пастиша до ефектног веристичког сказа и примеса социофантастике, класичне наративоисти и “бекетовских” ефектних скраћења.

Три боје светлости

Тематска разноврст прозних текстова показује богатство полазишта и врлину личног прилаза, од вештине супстрата кратке форме до поетско документарне меланхоличности.

Поетски текстови права су дијагноза ововременог емотивно језичког реаговања на космос индивуде али и на десакрализацују усамљености. У нијансама тих микро-опсервација и метафоре версички се дешавају изазови за читалачко саучешће код вечних питања и вечних искушења али и лирских докумената, дневника и ноћника људске судбине коју не мимоилази ни снажан естетки и етички ангажман у колективно националној сфери, мапи овог времена коју исписују како појединачни тако и колективни потреси.

Посебно треба нагласити оно што је у поетском писму мало запостављено а овде предочено, а то је разноврсност у проналажењу идеја и прегнућа, полазишта и тематке епифаније. То укључује софистикацију језика незаобилазне стварности али и демистификацију цитатних канона.

Поезију као и прозу, као све жанрове подстиче и традиција али и живо, креативно, индивидуално освешћено учешће у преводу светлости коју живот нуди, без обзира на искушења, тајне и сенке. То ова поезија и потврђује својом стилском разноврсношћу и аутолирском авантуром.

Сегмент афористике, пробран и убедљив, као, условно речено, закључна кретивна редакторска инстанца, у краћој афористичкој и дужој прозној форми хумореске сабира одлике претходних жанрова, емитује неисцрпну снагу књижевног

Три боје светлости

прегнућа, репрезентује могућности остварења на малом и дужем простору али премашује краткорочне вицкавости и постаје критичка нијанса осмеха изнутра.

Жанровски оживљава снагу статуса и душе и чула, живота и говора, свести и савести писања и читања доказујући да метасимбол пера не изумире без обзира на сајбер технику, екран, тастатуру и миша на врелом длану.

Ово је конкурс који се не завршава епистоларним гестовима-слањем и пријемом поште.

Он и овим прегледом подстиче своју високу и изазовну верификацију и користи три боје великог светла- Живота .

Бечкерек, септембар 2017.

Радивој Шајтинац, књижевник

ИЗМЕЂУ ХУМОРА И (СА) ОСЕЋАЊА

ИЗМЕЂУ ХУМОРА И (СА)ОСЕЋАЊА

Моје скромно знање о прози изнедрило је један аксиом из ког извире све остало: проза је стварање аутентичних мотива свакодневице, тако личне, списатељске, а опет тако људске.

Овогодишњи приспели прозни радови за конкурс „Банатско перо“ доказују да су наши аутори открили и пригрлили своје жудње, опсесије и страсти и уобличили их у себи својствене мотиве. Зато избор који је овде дат готово да нема ниједну подударност, односно сви ауторски гласови су аутентични. Ови аутори покушали су да – што би се народнски рекло – оно што им је на души искажу у двома најнезахвалнијим и најтежим категоријама прозе – у хумору и љубави. И зато им успелост њиховог дела служи на част; заиста је најтеже створити контекст у ком ће хумор и љубав испливати у свом најчистијем виду – хумор у својој

Три боје светлости

разумљивости и смехотворности, а љубав без присуства патетике или баналности.

Управо зато је и редослед прича дат у виду померања клатна између ова два става, ова два односа према свету, синкопи смеха и суза. Изузеци су последње две приче, које би се жанровски могле одредити као научнофантастичне. Не због квалитета колико због садржинске временске дистанце и жанровске специфичности, ове две приче затварају круг прозе, који се ове године показао као никад јачи, те стога и одлуком о првонаграђенима као никад тежом.

Ново Милошево, септембар 2017.

Виктор Шкорић, писац

Драган Ј. РИСТИЋ

Ниш

ОГЛАС

Обавештавају се заинтересовани грађани да се пријаве за ликове у кратким причама наредне књиге. За главне ликове могу конкурисати они који су најзанмљивији, најнеобичнији или умеју да нешто сасвим обично одиграју на најнеуобичајенији начин. О томе ко ће бити главни, а ко споредни лик, ко ће носити радњу а ко статирати у причи, одлучује специјални једночлани жири. Оглас је отворен од данас па до дана попуњености књиге. Могуће и вишеструко учешће. Пожурите, исповедајте се на доле наведену адресу. Књига је ограничена на 111 случајева. Хонорар сходно улози у причи.

Данијела БОЖИЧКОВИЋ РАДУЛОВИЋ
Петровац на Млави

КАФКА У СРБИЈИ

15. септембар године Господње

Требало је да га позовем, да гостује. Са целокупним својим талентом, освртима, критикама, цинизмом, суптилним стручно-књижевним препуцавањима са колегама, илузијом о сопственој величини, веровању да је први, прави, непревазиђени. Стваралац космоса и света.

Требала сам да га позовем.

Морала сам.

Директива.

Мислим, фина и луцидна молба, кроз зубе.

Узела сам слушалицу и невољно је примакла уху. Прстима друге руке притискала сам тастатуру, док ми се кнедла мотала по грлу, напред-назад. Почело је да звони, тамо, са оне стране. Чекање се одужило, и баш сам се понадала да ће позив постати *пропуштен*, зазвони ми у ушној шкољци једно мргудно:

-Да!

-У делићу секунде долазим к себи (шта ћу, морам), „намештам“ глас најбоље што могу да буде „пријатан, љубазан, слadak, а опет, да не изађем из оквира изузетног поштовања и уважавања, које дотична персона заслужује. У том тону изговарам:

-Добар дан господине, ..Ја сам... Ви сте, наш знаменити писац, изванредан критичар, жива

Три боје светлости

легенда...

-Да, у праву сте! То сам Ја!!!

Мислим да је од мог текста чуо и запамтио само своје име. А то, ко сам ја, одакле то и није важно. Дакле, чуо је само своје име и задржао се на њему. Чекам да заврши монолог о себи, чекам тај тренутак да могу и ја нешто да кажем, пазећи да не будем досадна, понављам ко сам и због чега га зovem.

- Желели бисмо да гостујете у нашем граду и публици представите себе и своје стваралаштво...

- Наравно да желите. Мене сви желе. Ја сам невероватан писац. Такорећи, генијалан. Ево, управо сам јутрос допутовао из једне, невиђено богате земље, где се управо преводе моја дела. Суво злато, кажем вам, суво злато! Брушени дијамант! А ви ме сад зовете да дођем у неку забит, узнемиравате ме у креативности, страсти, стваралачком заносу?! Ни најавили се нисте, а разговарате са мном. Без пардона. Без културе. Имате ли ви, уопште, представу колико сам ја уморан? Мени је потребан мир, а ви ме узнемиравате.

- Извините, молим Вас. Стварно нисам знала да је лош тренутак. Опростите. Ево, сада ћемо да прекинемо разговор, па ћу Вас ја позвати неки други пут, када Вама одговара, када се лепо одморите и будете расположени за...

- Ма о чему ви то причате? Шта ви то себи допуштате? Прво ме зовете, па би онда, брже-боље, да прекинете! Свашта. Жена ме максимално узнемири, а онда ништа и не уме да каже. Женско. Ко ли је постави ту?!

Чујем, поче да прича са непостојећим

истомишљеником. Надам се, бар, да је непостојећи, јер ја то, свакако, нисам могла да видим. А онда се, поново љутито, обрати мени, сад већ, прешавши на *ти*.

-Шта ти, уствари хоћеш?

- Зовем Вас да Вас питам хоћете ли да будете наш гост, ми бисмо Вам, ако сте заинтересовани, приредили једно књижевно вече...

- Зови ме 28...Не, зови ме 29. у 12.00. Тачно тад.

29. септембар, 12.00 часова

Зврррррррр... зврррр... зврррррр... Упорна сам, тачна да тачније не могу бити. Али, узалуд. Са друге стране, на заказаном месту у заказано време, никога нема. Зврр...

29. септембар, 14.00 часова

Зврррр.....зврррррр

Истог септембарског дана, 16.00

Тууу-----тууу---тууууу

Одустајем. Шта ћу. Сутра је нови дан. Надам се.

30. септембар, тамо неке...

-Добар дан! Поштовани пишче, ево, зовем по договору...

- Кажите, шта сте хтели.

- Зовем због промоције. Требало би да закажемо термин. Сада је крај септембра. Могли бисмо промоцију да организујемо октобра или новембра, како Вама одговара...

- Октобра не могу. Сви термини су ми заузети. Како ли вам само пада на памет тај месец. Све сам заказао још у току прошле године (- Ух, добро је, радујем се. Велики песник поново почео да ми персира. То нешто значи). А и нисам ту. Идем из

Три боје светлости

земље. Траже ме. Зову. Са свих страна.

- А шта мислите о новембру? Имате ли тада слободних термина?

- Јесте ли ви нормални? Новембар? Свашта! Па то је већ увелико зима! Немате ли ви неку паметнију идеју, него да ми реметите овај дан, мој психички мир, о стваралачким идејама да и не говорим. Очито сте дангубни, па сте мене нашли да *убијате* своје време и досаду...

- Господине пишче, само ми реците, када би Вама одговарало (дистанцирам се колико могу, а у себи псујем и плујем директиву и обавезу да га позовем, већ решена да дам оставку и отказ, чим прије).

- А хонорар? Па, пут? Смештај се, наравно, подразумева? О томе треба да причамо, драга моја, о томе, а не да набрајамо дане и месеце у години. Знате, нисам ја било ко. Мој долазак има своју цену, као и моја реч, која је изузетно цењена! И, да се разумемо, немојте ово сметнути с ума – ја никако не бих дошао сам! Повео бих свог колегу, који је изузетан стручњак, један од најбољих наших савременика. Уз то, он је мој духовни и идејни вођа. Бели маг. Без њега, нигде не идем. Без њега вам нећу доћи.

- Добро. Видећу са финансијерима шта могу да учиним. Надам се да ће то бити у реду, и Ваши захтеви испоштовани. А термин?

- Који термин?

- Термин промоције!

-Двадесети октобар. Или деветнаести. Станите! Идеално би било осамнаести. Тада смо

Три боје светлости

обојица слободни. Дакле, потрудите се да то буде двадесетог.

- Мислите, осамнаести?

- Осамнаести, тако сам и рекао!

- У реду. Хвала Вам. Јавићу се када се договорим око услова које сте тражили.

1. октобар, 8.00 часова

- Овде Песник! Заборавио сам да вам кажем да мог колегу морате упорно да зовете, да бисте га добили. И, не одустајте! Нека то буде ваша мисија. Све док не добијете прави, потврдан одговор, и не постигнете договор.

2. октобар, 20.00 часова

Већ два дана упорно зовем исти број. Телефон је или покварен, или заузет. Свакако, ван функције. А ја сам ван себе. Не знам шта да радим. Нема смисла ноћу ни да покушавам. Ни да зовем, ни да заспим. Џабе говорим себи да сам будала што се кидам због посла, и непословних људи. Јаче је од мене.

П.С. Не вреди, уосталом, ко зна чији ми је телефон Песник дао. Вероватно погрешан, непостојећи број. Нека свог колегу сам обавести. Уосталом, то и јесте његова идеја. Капци су ми тешки. Тешко тонем у немиран сан.

3. октобар, 7.30 часова

- Где сте ви?

- Ево, планирала сам да Вас позовем, мало касније, мислила сам да је рано.

- Шта сте урадили?

- Договорила сам се са шефовима. Пристају на све Ваше услове.

- Тек сад? Три недеље вас нема! Три недеље

Три боје светлости

вас чекам! Три недеље вам је било потребно да их нађете и обавите тај банални разговор! То је безобразлук!

- Није прошло три недеље! Јуче смо се чули, као и претходних дана...

- Немојте ви мени да мерите време, дане и речи! Боље ми реците шта сте се, коначно, договорили. Мада сумњам да ће ишта бити од тога. У великом сте закашњењу.

- Нисам, не брините. Имамо довољно времена да све лепо организујемо. Шефови су отказали све друге обавезе и биће ту осамнаестог октобра као што сте...

- Осамнаестог!!! па ви стварно нисте нормални! Не могу да верујем! Где вам баш тај датум паде на памет! Осамнаестог смо заузети, јако заузети, и колега и ја! Позовите га, питајте, проверите ово што говорим, али, знам ја шта причам. Јесте ли, уопште, ступили у контакт са њим, као што сам вам рекао?

- Нисам, нисам успела да га добијем. Стално је недоступан. Имате ли неки његов други број на који бих могла да га добијем? Или, да Вас замолим да га Ви обавестите. Свакако ћете лакше доћи до њега.

- Не пада ми на памет. То није мој посао. Ја сам уметник а не радник на централи.

- Можете ли ми, молим Вас, дати његов број мобилног телефона?

- Мобилни не користи. А и шта ће му? Слушалица му је поред фиксног телефона увек када је у стваралачком заносу. Можете га наћи у Клубу.

Тамо је два пута недељно, по пола сата. Сада је тамо. Пожурите, да га опет не испустите. Вама човек све треба да нацрта и сажваће. Нисте ви за то место.

Пар секунди касније

- Добар дан! Овде... Молим Вас, могу ли да добијем цењеног Писца?!... Ако је ту.

- Жао ми је. Ту је. Управо је стигао, али је био изричит у захтеву да данас ни са ким не разговара. Извините, опет је један од "тих" дана...

- Али, молим Вас! Важно је! Могу ли, бар, поруку да му оставим?

- Заиста ми је жао. Ви можете да ми кажете поруку, али ја могу да му проследим тек када буде расположен за то, тако да не верујем да има ефекта...

4. октобар, 7.00 часова

- Ништа нисте урадили! Неспособни сте! Жалио ми се колега да га ни позвали нисте, а он вас је очекивао. И сад ће да вам пропадне тако важна промоција, због ваше лењости. Није вам ту место, жено! Видео сам ја то одмах! Мој уважени колега и ја имамо својих обавеза, и знајте, нећемо вам доћи!

- Значи, нећете доћи? Добро...онда, неки други пут! Свако добро Вам желим!...

Нестрпљиво спуштам слушалицу, срећна, само што не полетим! Промоције неће бити! Спашена сам, као и публика... а из рупице у слушалици, чујем очајнички глас налик вапају...

У ноовембру, чујете ли... вембрууу... ембруууу... руууу..уууу...уух бреее!!!!... Јавите се... не прекидајтеее... мееее...

Седам за рачунар. Осећам доток кисеоника. Усне ми се незадрживо шире у осмех. Наговештај

Три боје светлости

ноћашњег херпеса губи битку са насмешеним углом усана. Лаганим покретом склањам слушалицу са апарата. Чекам, за сваки случај. Да се не предомисли.

А новембар? Ако и стигне месец и донесе госте, ја ћу већ отићи негде. На годишњи одмор, на море, у бању, у село, планину, боловање... инфузију... сакрићу се под земљу, ако треба. Све је боље од потенцијалног сусрета. Не би ме баш убило, али сам сигурна да би ми створило аверзију од писаца. Не знам како се то стручно зове и да ли уопште постоји, али ја свакако не желим да се разболим од нове и ретке болести, још некрштене. Ипак се ја бавим културом. А по мало и ... пишем.

Други, сушта супротност. Заобљен и једар, крупних и округлих очију и запрепашћеног погледа. Подсећа на сумо-рвача. И понаша се тако.

Ја, по боји и понашању, по мало подсећам на леш. Ваљда сам се смрзла, мало од хладноће, од гостију, до сржи, кроз. Да бих се, бар мало, загрејала, завукла сам се у ћошак. Никада до тад тамо нисам залазила, чак ни у Основној школи. У време када је то наставницима било веома популарно, за ученике, често коришћено место. Сад сам се сама определила баш за тај угао. Да бих била на одговарајућој температури и удаљености.

Игор Браца ДАМЊАНОВИЋ
Београд

КОКИЦЕ

- Јесам, јесам, мало сам зираста на једно око. Видиш на ово лево. Не, у ствари, на десно.- Уносила му се у лице док су лежали на кревету, те спарне јулске вечери, покушавајући да гледају цртани филм.

- Ја не видим. - Нежно је извукао ознојену руку испод гомиле њене меке косе.

- Не видиш? Па ти си слеп. - Покушавала је да намести јастук испод главе.

- Ја сам заљубљен, а заљубљени су слепи. А ти желиш да те мање волим, па измишљаш себи некакве мане. И пусти ме сад да гледам цртани.

- Добро, ја сам те упозорила. Немој после да ти деца буду зираста.

- Зираста? Не каже се тако.

-Него како? - Поново се подигла и наднела главу ка њему, гледајући га право у очи.

- Не знам сад. Гледам филм. Шта ти је ноћас? - Погледао ју је нежно, покушавајући да прстима леве ноге одгурне чаршав од себе.

- Хоћу да знаш све моје мане. Сувише ме идеализујеш. Чујеш ли? Сувише ме...

- Разумео сам те. - Осмехнуо се. - Не идеализујем те, већ говорим истину. Оно што видим.

Мало се примирила, наслонивши главу на његове груди бодући га врхом браде, покушавала је да гледа цртани. Кад год би се на екрану појавила смешна сцена, тај тупи бол бивао је јачи.

Три боје светлости

- Боли ме.

- Шта?

- Бодеш ме брадом.

- Брадоом? Шта сам ја, девојка са брадом? -

Окренула се и вратила на своју страну кревета, намештајући јастук.

- Не, него. Разумеш?

- Не, не разумем. Имам и бркове, је л` да?

- Не у том смислу. Губицом ме бодеш. -

Окренуо је главу ка њој. Она је свој поглед устремила право, ка телевизору, правећи се да га не примећује.

- Ха-ха, губица. Каква безвезна реч. Не каже се тако.

- Него како?

Ћутали су. Пискави глас малог анимираног јунака је одјекивао у соби. Гледао је у њу и десни крај њених усана које би се с времена на време померале.

Покушала је да са сточића дохвати чинију са кокицама.

- Додај ми кокице.

И ако је сточић са кокицама био на њеној страни, подигао се и преко ње дохватио чинију.

- Изволи.

-Хвала лепо. - Гурала је прсте у чинију гледајући право у екран.

-Ох, боже. Угојила сам се. Имам четири килограма вишка. А ти ми још дајеш кокице.

Захватила је пуну шаку тих белих пахуљица које гоје принцезе, а онда жуту чинију са налепницом зеленог ванземаљца, спустила на под.

- Знаш ли шта значи четири килограма више?

Три боје светлости

- Више од кога? - питао је он немарно.

- Ни од кога. Од мене. Имала сам четири килограма мање, а сада имам више.

- Па, мање више, нема то везе.

- Има! - скочила је и подигла се на лакат, како би могла да га прострели погледом.

- Наравно да има. За нас жене и један килограм је драстична разлика. Погледај ме. Јесам се убуцала. А? Јесам?

- Ма, не.

- Погледај ме! Ниси ни погледао.

- Гледам цртани. Ниси дебела. Откуд ти то?

- Знам да сам се убуцала. Просто знам. А и ти. А нећеш да ми кажеш да сам дебела.

- Не каже се убуцала.

- Него како?

- И ниси дебела. Шта ти је ноћас? Гледај филм.

Вратила се на јастук, ставила руке под главу и удубила се у гледање цртаног филма. Он се узврпољио, почешао по листу леве ноге и упитао је:

- Знаш шта сам ноћас сањао?

- Мене? - Гласно се насмејала.

- Сањао сам једну велику зграду. Можда нека школа или тако нешто. И ја на њеном крову. Ја и још неки. Али ти неки су домаћини. Знају куда треба да се иде и како се силази. Тражио сам силаз, а...

- Силаз? Не каже се тако.

- Добро. Сачекај. Тражио сам да сиђем, а нисам знао куда. Лутао сам по том крову, а ти си била доле и чекала ме. Нисам те видео. Али сам знао да си ту. Било је ту још доста људи. Али, свима њима, па и теби је то било уобичајно. Нисам се нагињао доле,

Три боје светлости

само сам ишао, завлачио се у неке ћошкове. Онда сам наишао на неке степенице, али некако затворене неким решеткама и испресецане и ...

- Децо. Доста је са цртаћима. Дошао је Предрагов тата да га води кући. - Стајала је њена мајка на вратима, смешећи се док их је гледала тако припијене једно уз друго.

- Али, цртани још није готов. - рекла је девојчица.

- Нема везе. Гледаћемо га сутра. - рекао је Предраг нехајно и устао угазивши у кокице. Уз врускање кокица зачуло се и његово гласно "упс".

- Мама! - узвикнула је она, окренувши се ка вратима. Мајка и дечак су застали на прагу, а затим се окренули ка њој.

- Мама, ја сам се убуцала, дебела сам. И мало сам зираста на једно око.

- Зираста? Шта ти то значи?

- Ево, ово лево. Не, на десно.

- Побогу, дете, ко ти је то све рекао? - зачуђено је питала мајка.

- Он. Напућивши усне одсечним покретом главе показа ка дечаку. Уместо дечакових ушију у рагастову врата засијаше две црвене, вреле жеравице.

Слађана ЈОТОВИЋ
Зајечар

КАП ЖИВОТА НА АСФАЛТУ

Давао се један од оних досадних филмова, на које могу само други да вас одведу, које никад нећете сами одабрати уколико следите своје интуитивно чуло које за вас прави селекцију уметничких дела, тако да унапред знате који филм треба, а који не гледати, на коју представу, концерт или изложбу отићи, а које можете мирно да пропустите. Чак и сама Тања је преспавала више од пола филма, на чему сам јој искрено завидела, јер све што сам ја успела било је само да зевам с времена на време и смртно се досађујем. Да није заспала, могле смо и да изађемо, али, овако ми је било жао да је будим.

Свеједно, нисам јој замерала, могла сам да се љутим једино на себе, али ни до тога ми није било стало. Тешко сам се померала из стања равнодушности и летаргије у које ме је ужљебио живот који ми протеклих десет година није пружио ниједно једино истинско уживање или радост. Зато сам мирно сачекала да се филм у готово празној дворани оконча, да бисмо напокон кренуле кући. Тања се пробудила таман на време – петнаест минута пре краја.

- Ух! - стресла се. Јеси ли приметила да сам заспала?

- Мхм. Немој само да ме тераш да ти препричавам филм.

- Ма нећу. Ух, нисам ни знала како сам уморна!

Упркос умору, по изласку из сале није желела да пођемо кући најкраћим путем, већ је предложила заобилазни преко главног трга. Пристала сам, као да нас на том тргу чека ни сама не знам какво узбуђење, а заправо, ни ту, као и на свим другим местима, није било ничег осим празнине.

Било је већ касно и улица је помало оскудевала у пролазницима. Глатка површина тротоара одбијала је светлост уличних светиљки. Изненада, на сред плочника, у једном незнатном удубљењу, угледах лепог кудравог пса како спава. Тања очито није ни имала намеру да га примети и спонтано се кретала даље ка тргу, док сам ја остала укопана крај њега. Потпуно опуштен, испружених удова, као да није ни био присутан у свом телу. Изгледао је као предмет који је неко бацио на асфалт. Нека магична сила приковала ме је за приказ који се пружао пред мојим ногама. Пас као да је осетио моје присуство. Само је незнатно отворио око посматрајући ме поспаном, на граници између сна и будности.

Било је невероватно како се један живи створ, непримећен од било кога, удомио у том тренутку на месту које је било тако различито од свега што је могло да личи на уточиште. Потреба за сном јача је од свега, помислих. Живот се одвија по својим дубоким законитостима без обзира на услове. Тог тренутка, не без жаљења, створи ми се слика истог пса како спава у кућици пуној сламе, надомак штале са кравама и коњима, док га ујутру очекује здела богатог доручка. Али, судбина му није била толико наклоњена. Свеједно, он је са својом потпуно непромењеном природом био ту, пред мојим ногама,

Три боје светлости

у рупи на плочнику. Истински обзнањен живот на парчету асфалта, угаженом и спљоштеном од прљавштине.

Одједном ме је преплавило осећање дубоке љубави, коју сам осетила свим својим ћелијама. Као сунце које те неочекивано обасја у пуној својој снази, па осетиш како душа почиње да ти се растапа. Било је то једно од најснажнијих осећања које ме је икад захватило. Тања, која је наставила даље и одједном приметила како говорим никоме, у чуду се окренула и посматрала ме. Мало је сачекала (зна она мене), али онда је ипак почела да губи стрпљење.

- Хајде, бре! Који ти је враг? Пусти га, иначе ће поћи за тобом.

- Па нека, рекох.

Још неколико украдених тренутака, док сасвим не полуди, до костију сам осећала плиму космичке љубави, а онда сам се одједном отргла и пришла јој. Кренуле смо ка тргу, али сви људи заједно који су нас окруживали нису за мене имали апсолутно никакав значај у поређењу са псом који је остао за нама. Рекох то Тањи не бих ли прекинула њено гунђање.

- Укључујући и мене, насмеја се она.

- Да, рекох озбиљно, укључујући и тебе.

Сигурно је нешто одговорила, али моје мисли биле су и даље са псом. Одлучила сам да га наредног дана потражим, пружим му бар комад хране и побринем се о њему. Желела сам да овај свој изузетни доживљај по повратку кући забележим, али сам осећала као да би речи оскрнавиле његову чистоту и помутиле дубине.

Сада, са сваким новим даном, осећам како се

Три боје светлости

неповратно удаљавам од тога доживљаја, који ће остати само слика сећања. Једно место у мени, једна нит у лавиринту душе. Једна од мојих чежњи...

Маргит ЂУРИН
Зрењанин

ЛИК ИЗ ПРИЧАЊА ДРУГИХ: ДЕДА

Члови. Низак, цгољав човечуљак са шиљатим брковима, обучен у смешни пругасти трико. Стоји на глави, прави вагу, колут напред. За све ове радње би баба једноставно рекла: "члови", јер она и не зна за друге изразе у гимнастици. А овај, сад већ три године покојни деда, само поскакује, преврће се. Чини јој се да је ту, пред њеним очима, можда би га дотакла, само да испружи руку. Био је "соко", гимнастичар. Одлазио је на вежбе и такмичења, поносан што се отрже од бедне свакодневнице. Ипак није стигао на велики табло сеоске соколане. Неку недељу пре него што је требао да дође фотограф из града, ритнуо га коњ на дворишту. Пао је тако неспретно да је сломио ногу. Годинама га пекло изнутра, што није овековечен, као доказ да је и он био међу онима којису освајали медаље.

Онда почео други светски рат. Дошао Шваба и када је један од заповедника ушао у гимнастичку дворану, прво што му је запело за око, био је велики урамљени табло. Забленуо се у њега и издао наређење, да похapse све који су на фотографијама. Депортовали су их. Табло је још годинама остао на зиду и после ослобођења, као успомена на соколе, врсне гимнастичаре и жртве несхватљивог безумља.

Ни баба, ни деда никад нису споменули да ли се ико од депортованих вратио кући. Велики табло је, након једне реконструкције, када је сала преуређена у

биоскоп, негде склоњен.

Деда се после помирио са својом судбином. Он је остао жив, и није се више бавио гимнастиком. Није много жалио што ниједно од деце није наследило његову гипкост. Сва су му деца и женска и мушка била робусних костију, све на женину фајту. Само је Малецка имала нешто од хитрости, па су је често у шали називали "чигра". Али за њу деда већ није марио. Пропао је пре времена, потонуо у суманутост вечитог беса и мржње. Четврто и пето унуче није желео ни да види, стално им је јебато матер хортијевску.

-Тај се никад није латио мотике, говорила би баба, можда у шали, а можда више као одушак патњи, које је све морала да отрпи поред њега. -А знао је рачун.

Прича се да је стварно добро баратао математиком, поготово геометријом. Често су га позивали у газдашке куће, да им израчуна површину ове или оне њиве неправилног облика. Петљао је понешто и око машина. Био је главни "мештер" за одржавање парних вршалица. Па ипак, није био способан да заради новце, толико потребне за породицу. Цео живот је протраћио као луфтика, неспособњаковић. Такав је остао и када су на наговор жене, напустили село, прешли у град. Требало је мислити на будућност деце, на њихово школовање. Да их не закопавају у ону беду, зависност од суше и олуја. А порез на земљу увек велик, превелик. Порез је за сељака одувек био тај, који је докусурио и оно мало живота...

Када су, не тако давно, колима пролазили кроз

Три боје светлости

село, по тандркавој калдрми, (одмах до главне улице), Малецка у чуду примети:

-Што је ово село бедно! Мама и тата се у трен наљуते на њу. Поготово тата. Њему су ту остале успомене, детињство. За њега су ове улице и шорови остали леви, сунчани чак и кад се подигне облак прашине иза кола.

-Зар не видите како су ове куће ниске, неомалтерисена, окречене само око прозора? А гле, и ти прозори, како су мали! Да ли човек уопште може да прогура главу кроз њих?

Тата је одмах осуо паљбу одговора и оправдања.

- Лоша земља. Марија Терезија је најбољу земљу поделила Швабама. Најгору су добили Срби и Словаци. Сами божји ритови, слатине, водоплави...

- Ух тата, кад је живела Марија Терезија! Узврати Малецка уз безбрижан кикот. Мора да се тата забунио. Или не зна историју или не уме да рачуна.

- Пре двеста година! Све оне спратнице по другим селима, изграђене су последњих четрдесет година!

- Ништа то није зарађено са земље! Сви су они били дрматори по градовима. Подобијали станове, а вишак прихода и јефтине кредите уложили у кућерине, да се склоне од буке и вреве. Због тих њихових прелепих кућа ми немамо поштени трафо, ни стазу, ни путеве, чак ни у центру града... Ко је год могао, побегао је са земље. Запошљавали се у фабрикама, да би барем пензију обезбедили себи за старе дане. Држава се дуго према паорима понашала

као према непријатељима...

И деда се, као и многи други, запослио у фабрици. Та свезналица, езермештер, кефало, али и луфтика, са четири разреда основне школе, догура до портира.

Плата мала, деца и бриге велике. Несносно бреме из године у годину. А он вечито жељан нечег другог, нечег што би барем личило на живот.

Пропио се. Из дана у дан се кући враћао све касније, посрћући. Знао је, да у очима већ поодрасле деце све више губи углед, док га жена, крупна и горопадна с лакоћом треска у кревет, онако обученог, само би му ципеле изувала с ногу, да не каља креветнину. Отац му је, тужно вртећи главу, тихо гунђао себи у браду: -Сунце му калајисано!

Старац (Малецкин прадеда) никад није псовао. Био је побожан. Редовно је одлазио у скупштину своје вере, тражећи и налазећи утеху у молитви и посту.

Да ли је деда икад схватио тренутак када га је породица искључила? Сви су почели да скривају паре од њега. И жена своје, зарађене од баште, и син и ћерка своје, пошто су се у међувремену и они запослили.

Своју плату је све ређе доносио кући, одлазила је да се на крају месеца отплати вересија у оближњој пецари. Колико се трудио и да ли се уопште трудио, да се отргне од пијанства? Или је веровао да има права на неки део свог живота, док још траје?

Баба је уствари, давно постала главни носилац породице. Поваздан би радила у башти, одлазила на

Три боје светлости

пијаце да прода сезонску робу. Млађа ћерка је заузела материно место у кухињи, за шпоретом и пеглом. Срећом, веш машину су успели да купе на кредит. Старија ћерка се рано удала, још док су били на селу, тражећи сигурност поред мужа, у туђој кући.

Њих троје, као да су пронашли неку своју равнотежу. Вероватно да та равнотежа не би била нарушена чак ни доласком снајке у кућу, ни даљим проширењем породице, да није било честих испада и ружења вечито пијаног, касније и шлогираног деде.

Јован Н. БУНДАЛО

Београд

ДАМЈАН ЧЕЛАР

При одласку на море свраћали смо на село. Останемо неколико дана, а када пођемо, спакује снаја поврћа, сира, кајмака и јаја. Хоће и брашна да нам утрпа. Каже, нека јетрва умеси погачу да не трошите паре тамо у туђем свету. Мислим, а не казујем, ове нове домаћице не месе погачу ни код куће, а камо ли на мору.

Прочује се по селу да сам дошао, те почну навраћати мештани, како кажу, на чашицу разговора. Прошле године, вече пре поласка, сврати и Дамјан. Пажљиво га слушам јер лепо приповеда. Не могу никако уклопити у исту причу поетичне речи и чворновате руке, на око полудивљег горштака. О свему прича незграпни тежак, а највише о пчелама и цвећу. Изражава се певљивим гласом, као песму да чита, када о пчелама говори. Слушајући га, стичем утисак да за њега на овоме свету не постоји ништа осим пчела и шареног биља. Излаже научним методама квргави сељак теорију о пчелињим друштвима, а мислио сам да ни сва слова није савладао. Кућа му је под планином, удаљена од прва разумна створа пола сата брзог хода.

Донео ми је на дар чабрицу пуну ливадског меда, за узврат тражи да га учланим у Удружење пчелара. О пчелама зна много. Прича му је топла и занимљива. Пчеле су по његовој теорији зараза, као коцка или пиће. Баш када сам хтео да га питам: "Како

се ти толико зарази", а он као да ми прочита мисао, започе необичну причу. Казивао је логиком и језиком здраворазумна човека, без намере да ишта улепша или друкчије представи. Како је он испричао мени, тако ја причам вама.

"Пред Други свјетски рат нагло су почели позивати у војску. Служио сам у Словенији и ту ме је затекла окупација. Наступи преко ноћи опште расуло. Заробише нас Нијемци, а да ни метак испалили нијесу. Тако сам доспијо у логор. У логору је било вјероватно као и у сваком другом, но не бих ти о томе причао. Доста сам о тој несрећи размишљао тамо, а и послвије. Увијек сам се у чуду питао зашто човјек мора показати вишак злобе. Никада нијесам могао схватити какво га то задовољство обузме кад некеме што ружно учини.

Нијесам осјетио радост какву сам очекивао када су савезници ослободили логор. Док сам био иза бодљикаве жице, имао сам само једну мисао, како изаћи. Мислио сам, ако доживим да видим разваљену ограду, бјежаћу док ме ноге носе. Када су је исјекли, био сам некако потиштен и равнодушан к`о да се то мене не тиче. У логору сам сазн`о да живот и није ништа. Схватио сам како људи могу бити беспомоћни. И данас је тако, само није толико видно. Не можеш разумјети како се осјећа мален човјек кад упадне у какву невољу, а нема се за кога заклонити. Патња је још већа и тежа када је човјек свјестан да страда на правди Бога, а сатире га непријатељ правде и поштења. Логор ме је научио да праштам без ријечи. Све што би ме снашло мање је од оног што сам видио и проживио. Понекада свијест накратко

замре, али се брзо пробудим и дозовем себи. Јасно се сјетим логора, те се постидим ситна недјела и праштам без ријечи.

Дуго сам по доласку из заробљеништва био ћутљив и потиштен. Живио сам у времену који нема себе. Западао сам у стање када ништа не очекујем од сутрашњег дана. Нисам имао разлога да мислим, ни жеље да се надам. Живијо сам по навици, к'о да сам још у логору. Кад се није имало шта радити на њиви, сједио сам на клупи пред кућом, млатио ногама и глед'о у земљу. Сеоски живот је тежак, много тражи, а осим голог преживљавања не враћа ништа. Живимо од данас до сјутра, а опет, волим завичај и ове људе. Чудни су али на некакав лијеп начин. Овђе сам постао, овђе ћу ако дадне Бог и нестати. Наиђе тако неко доба када ме туга надвлада. Легне нешто ледено под срце к'о гуја под камен. Ћутим и чекам да прође, а глава празна. Траје такво стање неко вријеме. Не дирам никог, а и не љутим се на друге. Ћутим и чекам да прође. Нешто ми изненада дирне срце па се почнем раскрављивати, као лед у прољеће. Дошло му вријеме. Капље туга и искапље, па к'о да је није ни било, а празна глава почне се пунити лијепим мислима.

У таквом једном добу лијепог расположења рушили смо стару кућу. Било је то шездесет и пете године у прољеће. Имао сам тада четрдесет и пет година, а од доласка из заробљеништва прошло је било двадесет. У мрачном буцаку, испод крова, нађосмо чудну посуду. Пуну нечега. Била је то дрвена чабрица, к'о ова што сам теби донијо. Сељаци к'о сељаци, поменуше одма` скривено злато и

некаква мога претка, `ајдука. Кад би било толико закопана и скривена блага колико народ казива и препричава нико ништа не би требао да ради.

Вратише ми се мисли у онај дан тридесет девете године када сам полазио у војску. Нису тада били испраћаји к`о ово данас, а опет, држало се до војника и свете дужности према краљу и отаџбини.

Долазили су рођаци и комшије на поздрав, а понеко је нешто и даривао, што у парама, а што у преобуци. Пред сам полазак дође и мој крштени кум Тодор Качавенда и донесе чабрицу меда и дрвену кашику од липова дрвета. Наше куће су кумовске од старина. Посавјетова ме кум да метнем чабрицу у војнички сандук, па да зајутра и прије спавања узимам по кашику меда. Стидио сам се сукнених чарапа и гумених опанака, бос нијесам мог`о ићи, али не морам носити сељачку чабрицу и дрвену кашику грубо направљену. Када нико не виђе, сакрих чабрицу на таван, тачно на оно мјесто гђе смо је и нашли.

Лежала је чабрица под кровом пуних двадесет пет година. Отворисмо дрвени заструг и указа се мед, жут и ушећерен. Дуго смо вијећали и мудровали те се напокон окуражих и пробах. Мед је био слadak, а сласт је прелазила у горчину, лијепу и благу. Право да ти кажем, укртио се. Нијесу ми мисли дале заспати те вечери. Пред зору сам закључио: све што се роди, окоти, излијеже или буде направљено људском руком, траје и дотраје, па к`о да га није ни било. Чувамо намирнице у фрижидерима, а оне мање кварљиве у оставама и траповима. Водимо бригу о свим детаљима, а оне се укваре, укиселе или иструле,

а овај мед је добар и послије двадесет и пет година. Мијењало се вријеме: мраз па врућина и тако двадесет пет пута испод крова од шивне. Питам се, има ли још што на бијелом свијету да може опстати двадесет пет година уз сву помоћ технике? Нема.

Има ту нечега, велим ја себи. Тако сам се заинтересовао за челе и мед. Просто да ти рекнем, заразио сам се. Не чувам их ради користи, не продајем мед, ни ради здравља. Здравље је нешто што имаш или немаш. Толико сам се у логору нагледао смрти да ми и болест изгледа к`о живот, па док сам жив и болестан нечему се надам. Помогле су ми челе да се вратим у живот, да потиснем сјећања на логор и на смрт. Са радошћу сам почео чекати нови дан. Нестрпљиво сам очекивао јутро, да их идем гледати. Кад косим ливаду, заманем косом па је задржим у зраку, чекам да чела одлети са цвијета. Гледам како слијећу иза мене на откос, на цвијеће покошено. На цвијетове што још свенули нијесу. Дошле су да се поздраве са цвијетом, к`о људи када прилазе покојнику за последњи цјелив. Без њих би мој живот био мртво шуштање сувога лишћа под ногама."

Спушта се вече лагано. Кроз ретко грање крушке калатуше помаља се део озвезданог неба над Грмечом. Видним пољем пролети звезда, сјајнија од осталих. Са места на коме седим не могу одредити пада ли или се успиње, а иза ње искри млаз светлости. Изашла је из путање одређене небеским силама. Нико и никада је неће вратити на место полетања. Када је у јасном севу нестала, нешто ме стегло испод грла. Гледам у правцу Дамјана, мутним

Три боје светлости

погледом, па ми га нешто дошло жао.

Из ове ноћи по којој су путовале звезде, у вечном поретку изрониће јутро као и свако друго. Само ја више нећу бити онај стари. Помисао на Дамјана пратиће ме свуда и обавезивати стално.

Почео сам и ја праштати без остатка и услова јер ме на то обавезује Дамјан челар који је у скорашњој несрећи нестао. Ни за гроб му се не зна. Његове пчеле скоро свакога јутра слећу на подивљало цветове око наших срушених кућа, а онда одлете у шуму. Можда их тамо негде чека напаћена душа Дамјана челара...

Тања БУРЂЕВИЋ
Велико Градиште

БАНДАШ

Као да му је нешто скривила, бацио је своју стару, верну бициклу у најближе жбуње. Стао је на мали прамац свеже фарбаног чамца, до последњег дугмета откопчао кошуљу од прозрачног платна и подигао руке увис, да би лаганом струјом ветра изнад реке расхладио врелину крви по венама, и мисли у глави. Ветар је био пријатан али слаб, и недовољно заинтересован за потребе човека који изгледа као да се љути. Чамац се лењо заљуљао, налик половини тек ослобођене љуске узрелог коштуњца, замирисао на лак оним неодољивим мирисом на ново у старом, у окружењу које је вишестрано заговарало свој устаљени, домаћи мир, у односу на придошлог и његову ћуд.

Стојећи на чамцу, човек се сећао са колико труда је крпио и шмирглао његов труп, потом га заштићивао, фарбао, лакирао... Миловао га као мајка када спрема колевку – за њу. Тим малим пловилом, мислио је да се, заједно с њом, отисне низ реку, у испит спремности на неочекивано, у пустоловину без привилегија познатог и подразумеваног. У тој возњи је требало да се роди голо сучељавање са истином о њиховом сутра а она је каснила, можда преплашена надолазећим одлукама, можда одједном слаба и склупчана у сенци каквог бунила. Мучио је себе претпоставкама о могућностима њеног кретања, најчешће је замишљајући у одустајању од уласка у

Три боје светлости

воз или аутобус, хватајући последње праменове њене косе лелујаве од журбе напуштања њиховог сна, као да напушта заједнички стан... док се он још увек грчевито држао за њега у ваздуху изнад реке, кротећи ногама чамац који је тежио да се отисне у инертност тока. Заљуљан али још непољуљан, борио се с временом које је требало сместити у подношљиву вредност, док она не дође. Или оде, да би дошла неким само њој званим стазама, заобилазним, са наопако окренутим путоказима... па је зато нема.

Спустио је онемоћале руке. По суровој логици која каже да аморфно не може задржати физичко супротно од гравитације, његов сан га је напустио, и мушкарац је гурнуо празан чамац ка крвотоку реке. Чамац се нећкао али се лагано приклонио одласку, носећи у себи празнину и своју нову, излишну лепоту у правцу неосвојених крајолика. Човеку није било више важно да потврди саучеснике у травкама, каменим облацима, врбама и ароматичном цвећу које снати у сени и влази... сви га беху издали, до последњег, јер она неће видети њихову опојну лепоту, он јој никада неће говорити о њиховим ботаничким способностима на начин како зна само онај који је одрастао у том цвату, дан за даном, остајући дивљи и свој, уз реку и потоке, сточен са њима на своме станишту... Нема ње.

Нема је да донесе оно освежење са истока, које се наговештавало између њених речи и смеха, заразно и плодно за заорано срце. Није послала ни писмо без маркице а камоли белог лептира са плавим туфнама – сигурно га је измислила да би се приближила чарима, да би стекла моћ да буде једина,

посебна, недодирљива, напудрована прахом таквих езотеричних вештина. Нема је, нити да се брани, нити да напада својим неизнуђеним а откривеним тајнама, као ломљеним крилима оних птица што никада више не одлећу али ни не долећу јер се крију иза свог недостатка, јер се стиде метка који их је приклонио земљи, и натерао их на ту нову, њима умањену љубав...

Нема је да стигне са личним коферчетом туге, из основне потрпштине да се нешто понесе из старог живота, попут омиљене али крајње излизане хаљине с дезеном носталгије. Нема је, и то немаће ње не може ништа да умањи, чак ни духовита игра речи што се намеће својим бесмислом. Нема је, ненадоместив наговештај њене живости не може да ублажи ни статуа издељана у славу њеног замишљеног тела, од багремовог дрвета који је избацио поток на обалу као непотребни баласт својој лакоћи скакутања у слободу избора... Нема је да донесе мирисе које дугује у знатижељи близине, блискости, и помеша их са каскадама речног пулса који откуцава чежњом за лакоћом куцавице њој урођеног живота... јер она зна шта је љубав, љубав се тако једноставно зове као она, легитимише се у њеној личној карти, средњем имену и карлици, мирише на траве испод њених стопала, одевена је у њену засвођену срећу и обнажена њеним најгрубљим откровењем, напојена њеним погледом, плавим од суза... Али нема је да дође.

Замишљени мушкарац је скупљао преостале секунде свог разочарања попут мрвица за несналажљиве младунце, и бацао их себи у трагове.

Ничег крупнијег од тога није било да се скупи. Небо је почело да навлачи мргодне веће. Нико није дошао, и напросто су нестали разлози за небеске осмехе.

-Где ли сам бацио *бајс*?, питао се већ помало ужурбано и нервозно, када су му две мале шаке, с леђа, поклопиле очи.

Као да су њени прсти изливени од најкрхкијег стакла, додиривао их је богобојажљиво, прст по прст, и то је трајало у складу са вечношћу суштаственог а само њиховог док се згушњавало околу њих. Никаква разборитост више није успевала у свој тој бујности, нити је и један тренутак прошлости, као и будућности имао снагу да привуче часовнике на послушност... Њене руке су се, испод кошуље, спустиле на његове голе груди и ту потрошено остале, као на напајању, а глава се сама од себе, уморна и тешка, прислонила на његова леђа. Крошње изнад њихових глава чиниле су лук предострожности, тамнозелену дугу испод које су се зауставили у трајању оног неградираног тренутка високог напона у самом изворишту. Стајали су дуго, једном другом иза леђа љубави као у заклону, избегавајући окрет, избегавајући судар лицима, избегавајући сусрет огледала у очима оног другог и одраза својих најневинијих израза у том сучељавању поновљених ефеката.

-Видео сам те у огледалу, веруј ми, прошапутао је једва чујно а окренуо се нагло, хватајући њено лице у калуп својих шака, као да хвата тек откривени, драгоцену грумену злата с којим још не зна куда ће и шта ће, осим што препознаје његову несумњиву вредност. Киша, која је у крупним капима

Три боје светлости

почела да пада с намером да опере све нејасноће са спуштених капака малиодушја испод себе, прво се самилосно дохватила њихових жедних лица уперених у небо као у молитви за спас. Своју чистоту је просула без задршке, знајући да ће двоје људи заклоњени само стрехом љубави, волети своју кишу у времеплову успомена, као течни споменик је славила дан безимене победе и крунисања у хроници скрајнутог, играјући се шмрковима радосно и несташно, како само она уме и зна, у летњем изненађењу.

-Додоло, донела си кишу, додао је још тише иза њеног ува које је испаравало, као и цела њена кожа из мокре, танке и дугачке хаљине. Њена пара је мирисала на свежину, баш како је и претпостављао, њено тело наликовало заробљеној претпоставци у дрвеној статуи, а шаку је имала довољно малену али пространу за гнездо птића, свега је код ње било дозирано дивљег и кротког, ништа јој, предвиђено за давање ускраћено не беше, све дубине и ширине понела је на свој пут, сав пртљак од кодова, тачака, цртица и легенди забележених у атласу на длановима, такође...

Дошла је са свим својим богатством у бесомучној скромности, тиша од индијанског стопала и нема као змија-невеста, храбра, ваздушаста и лаконога а обореног погледа од верности према земљи, пред којом одувек беше тако малена, и понизна... Дошла је без намере да се распакује и загосподари али није знала да је он неће пустити да више икада оде, чак ни на онај воз који безобзирно и упорно касни без срама; нема га, нека касни заувек,

Три боје светлости

овог путника покупити неће – беше човекова последња, чекирана карта-мисао, пре него што је угледао своју насумице бачену бициклу. Гуме се беху издувале али мушкарац у кошуљи није сумњао у издржљивост старих бандаша, никада га нису издали, па неће ни сада са драгом на шипки, лакшом од паперја.

Снежана МАРКО-МУСИНОВ

Земун

БЕОГРАДСКА ДЕЧЈА НОЋ

Дете је већ пола сата било успавано, блаженим миром у свом кревету, а рођенданска торта, вештим рукама и пуном жељом за успех прављена, недотакнута устима, тек оштрим ножем исечена, ни до пола круга, стајала је на столу, постављена на велики тањир за свечане прилике. Бејаше потпуно умирена од дана у коме је спремање за први ћеркин рођендан било и радост и изискивало уједно додатни напор да се спремим за већи број људи, а тамо... Никог. Никог да се нашали да позвони.

Ћеркица је имала повишену температуру целог дана, али је била, као сва деца тог узраста у сличној ситуацији, прилично весела. Додатно су је дотерали у црвену плишану хаљиницу са богатом белом чипком на бордури. Зачешљана, била је као одабрана дечица из модних магазина, спремна да буде овековечена фоткама и тако "упамти" своје прво дување свећица. И заиста, на крају је и дувала, након првог неуспешног покушаја, посрећило јој се.

Недовољно велика да помисли жељу, деловала је задовољно и збуњено у исто време. Није јој дуго требало да заспи, након тога. Њој нису много значили шљаштећи украси по кући који су означавали долазак нове године који беше у скорије време. Тек што су се детаљније почистиле шарене конфете, залутале испод тепиха, и до пола уништени украси од креп папира, у домаћој радиности

прављени. Нимало је није дотицала ни јелка унешена у кућу највише ради ње, да освежи простор природним мирисом. Марила је за своје плишане играчке и оне које су испуштале звуке. На то је навикла. За ову прилику су им се придружили и шарени балони, они нешто јаче структуре, и необичнијих облика, који не пуцају при првом невештом снажнијем додиру.

Сада је собом, окренутој дворишту, парала тишина. Чак непријатна. Као затишје пред буру.

Мајка је немо посматрала тарту. Није хтела да легне пре поноћи, да као неколико вечери пре тога, по традицији дочека нове снове, нова надања испраћајући све недовршено и неостварено иза себе, а с друге стране би радо ухватила ћеркицу за руку, приближила фотељу тик до њене главице, и дремуцкала, не би ли повремено, тргнувши се из плитког сна, проверавала врелину чела и евенталну потребу за интервенцијом.

Ипак, пребирајући по навирућим мислима, само је зурела у празно. На путу те празнине, као у измаглици, видеала је љупко украшену тарту, својих руку дело, коју чак до краја дана није имала намеру ни да проба. Како гости нису приспели, нити су се јавили да неће долазити, осећања су јој се комешала, од неважности, до максималног придавања значаја.

Да ли је и саму почела да хвата грозница, није била свесна, тек, у неко доба, нешто пред саму поноћ када је савладао умор, а петарде, да ли заостале од дочека или у најави новог, почеле да се јављају, бачене са прозора суседних кућа, осветљавајући спорадично мрак, непримерено за средину радне

недеље, заглушујућим фијуцима, учинило јој је да из сваког засеченог парчета реформ торте креће по један вагон, вешто се мигољећи из уског простора који је делио парче од парчета, готово идентичног по величини, који су свеукупно правили целину. Зачас је имала пред собом читаву композицију теретног воза.

Мине су биле уредно наслагане једна на другу. Зашто баш мине, питала се. Ко је уопште сместио те сиве вагоне у њену тарту, ко их је небезбедно по околину товарио? Ко њима управља? И, где су се упутили? С каквом намером? Ко је тај што је активирао палбу? Ко квари славље у њеној души? Слави ли то комшилук празник њене кћери? Шта се то уопште дешава?

Секунди недоумица личили су на вечност када се глава разбистрила. Пало јој је на памет да би била мирнија негде у унутрашњости. Сада јој ни некадашња периферија града није омогућавала мир какав јој је повремено био неопходан. Београд је носила у срцу, а сигурно ће и мало чељаде удобно заваљено у постељину са зечјим светом и шаргарепама. Мекоћа памука обећавала је ресто снова радосније садржине. Тек је један дан, јануарски, у низу будућих, замирао.

Радојица РАДОВИЋ
Цетиње, Црна Гора

ЗАБРАЊЕН ПРОЛАЗ

Љето двије хиљаде тринаесте, тридесетпетогодишњи Вукан је проводио у Игалу. Са крхком надом да ће побољшати здравље, тамо је већ десети пут. Видао је одузете ноге љековитим блатом, а депресивно расположење поправљао *Под кривим бором*, како је сам прозвао симпатично импровизовани полудивљи локал на самој обали мора, у којему је проводио готово читаво вантерапијско вријеме, пијуцкајући гемишт и незасито мотрећи у раскошно морско плаветнило.

Купачи су већ напуштали плажу, а он тонуо у обичајене ружичасте снове, кад је његов слух заплуснуо женски цвркнут, чија га је пикантност неодољиво подсјетила на некад му добро познати глас. Иза његових леђа у лепршаву црвену хаљиницу одјевена, стајала је Вених Николет са двојицом њемачких туриста и својски их убјеђивала да уз јадранске лигње са роштиља наруче врхунско црногорско *Pro corden* вино. Она се већ увјерила, цвркулала је усхићено, да има моћ изазивања најфинијих екстаза.

Исти глас који је прије тринаест година исто тако примамљиво чаврљао о Гетеу, исте оне мајче очи и иста она кокот-фризура, само сад са знатно свјетлијим нијансама прошарана, али више није била онако витка, каквом је запамтио док му се, доиста само једном, у загрљају врпољила. И њено лице,

мада поцрвењело од сунца, није било ни приближно љупко као те ноћи, пред Божић двијехиљадите.

Кад је Николета кренула да сједне, примијетио је да прилично заноси ногом. Очито, он јој је кољено кад и своју кичму удесио! Како то да се догоди, баш кад је био најсрећнији у животу? Тренутак непажње? Шампањаца? Гете? Уздрхтао је по ко зна који пут. Он, само он, је виновник удеса! И њега, једино њега, под тамном звијездом рођеним, такав животни обрт је могло задесити!

Треба да се покаже као усрдни домаћин, донио је одлуку, и без оклијевања послао им вино. Учинило му се да Николета умало није вриснула кад јој је келнер показао на њега. Услиједила је ужасна хладноћа сусрета, без иједног њеног питања. Нижег од двојице спарушених педесетогодишњака представила је као мужа и окренула поглед. Његово присуство у њеној близини било је сасвим излишно. Сав се стресао.

За жену која је невољно, и скоро одсутно, стала неколико тренутака испред њега везано је све што је сматрао својом истинском животном срећом, а она је, попут морског цвијета, потрајало само један једини дан. Вених Николет сад припада другом, а он: ни њој, ни Ивани, на коју је баш због ње тако олако заборавио и заувјек је изгубио, ни ником другом сем инвалидским колицима. Једним потезом руку окренуо је тачкове и нестао низ шеталиште.

Истицала је прва година његовог рада на резној преси у фабрици папира, у Регенсбургу. Стајао је последњи у реду испред шалтера, на ком је дијелила плате Мала Николета, заправо Вених Николет,

Три боје светлости

живахна краткокоса дјевојка, међу запосленима најчешће ословљавана само са Вених, којој је такав надимак највјерније пристајао не само уз висину него и читаву појаву. Са нестрпљењем је очекивао да добије први "weihnachtsgeld", плату и божићни додатак, и оде на, не толико физички колико душевно, неопходни одмор.

Предходну, деведесет девету, ће проклињати до краја живота. Избацила га је из рођеног дома и одвела у хладну и неизвјесну туђину. Прекинуо је, већ добрим дијелом прикрајчене, студије књижевности. Заламало му се наопако на сваком кораку; живот је напросто текао поред њега, гомилајући му све нове и нове терете, као да му је неко на леђа камен на камен слагао. Ништа није окретало оним током којему је тежио, зато је и одлучио да оде, да побегне некуд.

Ни истинска наклоност према Ивани, ни њено прећутно неслагање са његовом одлуком, га нијесу поколебали. Била му је прва љубав и пуно му је недостајала док је недјељом сам разгледао регензбуришке грађевине из тринаестог и четрнаестог вијека, а још више кад би уморан стигао у самачки стан у удаљној периферији Регенсбурга, привлачног али његовом срцу далеког града. Није имао дилеме око тога да ли живот треба да везује са Иваниним, зато је и данима размишљао чиме да је обрадује, па је са таквим мислима пристигао на шалтер испред Мале Николете.

"Danke schon!" - љубазно је узвратио, кад му је уручила зелени коверат Мала Њемица, мачјих очију;

она му се још љубазније осмијехнула и са питањем "Је си ли се навикао на овдашњи живот?", за трену преокренула мисли. Полако је преузимао коверту. Прсти га нијесу слушали. Није му се одступало од шалтера. Први пут, откад је крочио на тле баварске земље, него је загребао у његов живот. То није урадио ни Петар, са којим се прво упознао у фабрици; земљак му је, а још се није честито зближио са њим. На њено "Sind Sie verheiratet?", одговорио је одричним покретом главе. Ма колико да га је питање о брачном статусу изненадило, није му много засметало. Узвратио је истим питањем. "Nein!" - пукло је из Вених Николете, дискретно се нажела ка њему и изазовно му се осмијехнула. Додирнула би им се лица, био је увјерен, да није било стаклене препреке. Тај "прст раздаљине" из темеља му је преокренуо живот. Мала Њемица га је сасвим обузела.

Тог уторка, продужени поподневни рад је прекинуо раније него обично. У два наврата, само захваљујући срећи, успио је да сачува прсте. Толику неспретност у намјештању рисова конструктор-папира за сијечење није испољавао ни кад је први пут стао за пресом. У првој трговини купио је флашу "der Schaitweim". Откад је стигао у баварски пристанишни град на Дунаву још није попио ни кап алкохола, а сад је узео пјенушаво вино, и то само зато што је знао да ће се од њега најлакше опити.

Узалуд је покушавао да заспи. Сваки пут би му се, испред сна, упариле исте мисли и ријечи: "Каква заносна Њемица?". Таласи усхићења су се набирали у њему и, уз помоћ сладуђавог вина, читавог га

Три боје светлости

преплављивали. Осјећао је као да је пронашао неку, дуго тражену, ријетку драгоценост.

Сјутрадан се Вених Николета појавила у погону гдје је баратао са гломазном пресом. Пропратила је равномјерно резање папира, исто онако несташно као кад му је уручивала плату. И, док је звук ножева прије преласка на нову операцију накратко утихнуо, једнако умиљато је зацвркулала: "Entschuldigen Sie, weil ich Sie store."

Послужио се, по други пут пред њом, одречним покретом главе. И на њено питање о опасности посла који обавља одговорио је такође одречно. Жустрим притиском на црвени тастер дјевојка је угасила пресу и, исто као и јуче, прибила главу тик поред његове. Одтрпио је без даха продорни поглед њених мачјих очију и додир врелих усана. А кад је одскакулала у ушима му је, једнако невјероватно колико и стварно, наставио да одзвања њен позив: "Wollen Sie mit mir abend heute ins Theatr gahen?".

Баи те вечери у позоришту се давала чувена Гетеова "Инфигенија на Тауриди". Представа је била одлично урађена. За њега, несуђеног професора књижевности, то је требало да буде празник. Лоше разумијевање говора глумаца није успијевао да надомјести усредсређењем пажње на њихове покрете, јер је, упркос истинској жељи да "Инфигенију" што потпуније доживи, много мање пратио сцену него искричаво одушевљење и честе пљеске Вених Николете. Она је за њега била главни актер представе.

Послије позоришта нашли су се у једном отменом ресторану у ком су служени рибљи

Три боје светлости

специјалитети. Тако је хтјела Вених Николета, а он је само покорно прихватио њен предлог. Не би се опирао да је затражила да сву ноћ проведу напољу, лутајући градом и цвокоћући од студени. Годило му је да буде у њеној власти.

У одабиру рибе имала је истанчан укус, једнак умјетничком, па њему није преостајало ништа друго осим да је опонаша. Уз јело је признала да је Гете њен најомиљени писац и открила, нимало се не либећи, да је "Хасанагиница", "пјесма његовог невјероватног народа", коју је њен књижевни миљеник превео у десетерцу на њен тврди језик, напросто одводи у транс.

Вечера је потрајала до затварања ресторана, али Вених Николети ни толико времена није било довољно да докрајчи своје импресије о чудесној хероини из "његове епске пјесме". Пред том околношћу је он, двадесетдвогодишњи младић у туђем свијету, остајао збуњен и нијем. Разабрао се сасвим тек кад га је доминантна саговорница позвала код себе.

Двадесетогодишња Њемица живјела је у пространој кући на самом почетку, складно уређене, регенсбуршке периферије. Имала је само мајку. Отац, инжињер, је пострадао у фабрици за прераду дрвета, али не на радном мјесту већ током неког славља. Изнад богате библиотеке у предсобљу висила је његова слика. Одавао је утисак правог трудбеника и књигољупца. И он је, сјетно је истакла, много волио Гетеа. Могуће да га је та љубав и коштала живота. "Тако је дивно рецитовао твоју Хасанагиницу.", закопчала је, за њу епски

потресну, причу о оцу.

Понудила му је Гетеов одушевљени приказ о српској народној поезији. Изнијела је низ детаља из његовог пријатељства са сјајним пјесником Шилером. Говорила је о сликарству, либерализму и космополитским погледима великог германског писца. Дочарала је двије своје посјете Гетеовом завичају, Франкфурту на Мајни, и позвала га да, већ сјутрадан, скупа посјете тај, по много чему особени, сјеверни њемачки град.

Гутао је са нарочитом пажњом сваку њену ријеч. Није могао да до краја повјерује, да је онамо гдје се најмање надао срео особу са истанчаним осјећајем за његову народну епiku, какву је желио да упозна од самог почетка студија књижевности, и већ се био поздравио са надом да ће то икада доживјети.

Врућина собе чинила их је све разголићенијим и ближим. Њихово, наклоношћу према Гетеу уобличено, пријатељство претворило се у нови и много интензивнији облик присности, у ком је неодољива Њемица прво казала "Fangen Sie an.", а нешто касније, обезнањена пожудом, кроз искидан уздах задовољства на сваком "е", "Schneler arbeiten".

Запловио је у нови живот. Већ сјутрадан је све своје ствари, нешто гардеробе и кофер књига, преселио код Вених Николете. Први дан Божићних празника, одлучили су, проведиће у Франкфурту, код опробаних пријатеља њеног оца, којима је раније обећала посјету, а онда ће заједно у његову "балканску земљу".

Јужније од Нинберга дочекала их је права

Три боје светлости

провала облака. Свртели су у педантно уређен хотел, док невријеме попусти. Након вечере Вених Николета је позвала келнера и ноншалантно упрла прстом у "der Sekt" на "die Weinkarte". Није волио шампањац и никад неће себи разјаснити зашто је, иако се она томе противила, наручио још једну флашу.

Киша је споро јењавала. Вених Николети се задрижемало и он је наставио да вози њен бијели "BMW". Заваљена у сједиште, полуопијена шампањцем, дочаравала му је Гетеов завичај, тврдећи да је један дан дан премало да би, без њене припреме, дух историје у њему на прави начин осјетио.

Још увијек чисто памти кад је поменула хиљаду осамсто седамдесет прву и тада склопљени мир између Француске и Пруске. Са поносом је набрајала ондашње француско признање њемачког царства, уступање Елзаса и Лотаргиније њеној домовини и обавезу исплате ратне штете од читавих пет милијарди златних франака, и то у року од само три године...

Сконцентрисан више на слатко и непресушно брбљање Вених Николете него на возњу, касно је схватио значење молбе са натписом "Durchgang verboten". Њен крик, који је услиједио само тренутак касније, стопио се са пуним ударом моћног аутомобила, који се свом силином зариио у вјештачки насип.

Друго се ничега не сјећа!

Чедомир ЉУБИЧИЋ
Београд

МОНОЛОГ СА 40 МЕТАКА

На само месец дана пред пут, у кафани Златна моруна, на Зеленом венцу у Београду, седео је са својим непосредним шефом, тајновитим уметником конспирације.

- Како могу ја да будем командант?

- Можеш. Креација изнуђеног је уметност задатог.

У питорескној шпанској варошици Харамна добио је чин команданта над америчким добровољачким батаљоном Џорџ Вашингтон. Уз чин, добио је и задатак да помно прати шта ради и пише извесни Ернест Хемингвеј, новинар.

- Ви сте Рус? - чуо је то док су на Харамни грували топови и митраљеви.

- Не, ја сам Београђанин.

- Је ли то националност?

- Не, то је космополитизам у свом најсуровијем облику.

- Дакле ви сте тај? - рече новинар који је вешто руковао митраљезом.

Шпански грађански рат завршен је 1. априла 1939. године победом фалангистичких снага и предајом последњих републиканских трупа.

Растислав Блок из Француске луке креће ка Њујорку, а одатле на Кубу где се поново среће са Хемингвејем.

- Никада не бих могао да пијем колико и ти.

Три боје светлости

-Зато ти и никада не би могао да будеш револуционар. Авантуриста – да, али револуционар никада.

- Много ви себи дајете на значају са тим вашим револуционарним поривом. Жалим људе који не пију. Када се пробуде ујутро, то је најбоље што ће осећати цели дан. Има у том пићу још једна сјајна ствар: увек ради док си трезан оно што говориш да ћеш урадити док си пијан.

Једног снежног њујоршког дана на адресу Растислава Блока стигао је телеграм у коме се од њега тражи да на назначену адресу у Истанбулу пошаље триста педесет америчких долара.

Када се негде почетком маја 1945. године пробудио у неком неугледном и прљавом клошарском станишту у предграђу Њујорка, са тешком главобољом и мамурлуком, сетио се Хемингвеја: *-Не постоји лов попут лова на човека. Они који су довољно дуго ловили наоружаног човека и то им се свидело, након тога их ништа друго не може привући. Чак ни жена.*

Завршио се још један рат. Само дан или два након позива Ернеста Хемингвеја да га посети на Куби, где се преселио на дужи временски период, стигао је службени позив маршала Тита да се врати у земљу.

- Зашто ми ниси послао оних триста педесет долара које сам ти тражио из Истанбула? - рекао је председник младе источно европске комунистичке државе.

- Ко би могао озбиљно схватити да теби, друже Валтер, зависи глава од тричавих триста педесет

долара?

- Можда и није зависила али можда је толико коштао неки брилијантни прстен или каква врхунска проститутка, ко ће га знати и послје толиких година? Но, припази, имамо доље у Далмацији једно мјесто гдје љечимо неозбиљно схваћање ситуације, криве дојмове и сличне ствари.

На слободи, оној о којој му је писао Хемингвеј, након повратка са Голог отока наишао је на музику коју је он први чуо, у заумним лагумима сопствене главе. Оставивши иза себе политику, идеологију, идеје и заносе, проналазио је у Београду младиће који су свирали по игранкама и био им организатор, учитељ и човек од кога су могли да науче много тога из свих сфера живота. Проналазио је по периферијским учерицама и склепаним гаражама момке којима је највећа жеља била да одсвирају игранку у Народном универзитету *Браћа Стаменковић*, *Звездином* кошаркашком игралишту на Калемегдану или у *фронтвској* сали у Цетињској улици.

Један од тих првих београдских рокенрол десперадоса много касније ће записати: „У то време слушао се радио Луксембург и гледао фестивал у Сан Рему. Тад сам први пут видео Адријана Ћелентана, који је отпевао оно... 24000 пољубаца, окренут публици леђима и то је било откачено и готово скандалозно у то време. Никога од нас не би било да није било чудесног менаџера младих бендова Растислава Блока. Био је заљубљеник у рокенрол а његова енергија би сама по себи била довољна када би га гледали или слушали. Одједном је нестало.

Мислим да је трагично завршио али не могу бити сигуран. Одједном је постало непожељно говорити о њему.“

Један други рокенролер који је београдској и југословенској рок сцени оставио значајнију рок баштину сећао се да га је Растислав Блок позвао једне јулске вечери 1961. године у свој стан.

„На столу у дневном боравку налазио се роман 'За ким звоно звони', флаша вискија и пушка. Мислио сам да ме је позвао због великог рок концерта најбољих југословенских рок група тог времена на београдском сајму. Међутим, сипавши виски и више него што је то бонтон прописивао, почео је да говори:

'Убио се Ерни! Ох, мој Боже, убио се мој Ерни. Пре четири дана, извршио је самоубиство из његове омиљене пушке, исте овакве коју ми је он купио за рођендан када сам био прогнан на Кубу. Није оставио никакву поруку. И био је у праву. Зашто би остављао било какву поруку? Веома је добро знао да је самоубиство насилан разговор са Богом и тиме је већ све рекао. Три хиљаде његових рукописа остаће необјављено? Како знам? Сазнаћеш убрзо.'

Када сам сишао низ степенице, зачуо се пуцањ из пушке. Покушао сам да уђем али врата су већ била закључана.

Већ скоро шездесет година нико не чује пуцањ. Полиција је у константној потрази за пушком.“

Даринка КРУНИЋ БЈЕЛИЦА
Обреновац

ЧИКОШИ

Свакако да није случајно што се та кућа необичног изгледа налазила на крају села, у улици несвакидашњег имена – Пивничка. Као да је спуштена ту у некој тајанственој ноћи без месечине, кришом, утурена.

Из ње се никада ништа није чуло – ни оштра реч домаћина, ни дечји смех, ни врисак. Као да се нису ни рађали, ни живели, ни умирали. Мртва кућа. Уклета. Од њене високе капије се зазирало. Није се знало какав им је домазлук, какви амбари. И просјаци су заобилазили ову кућу, чак и они најупорнији. Само се понекад тамо запути порезник или судски извештач и своје послове заврши ту на капији, брзо, смушено са обе стране. Домаћин Драгомир је био леп човек, стасит, прав, несвакидашњих зелених очију. Ипак, у те се очи није могло дуго гледати. Далеке, опрезне, деловале су на тренутак тврдо, чак сурово. Он и жена му, редовно су одлазили на сахране. На славе и свадбе нити су одлазили, нити их је ко звао. Код њих се само о Никољдану чешће отварала капија и осећала нека ужурбаност. Свештеник им није залазио у кућу још од неких далеких година када је Драгомиров отац Арсеније, причало се, камцијом истерао старог попа Јована.

Никада се није сазнало шта се стварно догодило пред тај Никољдан 1936. у кући домаћина и

господара са краја Пивничке, Арсенија Чикоша. Као да је тада и почела та чудна прича о Чикошима.

Најтужнији су били одласци младића у војску. Село ври, полуде улице и дворишта... Стојан, Маринко, Алекса, Драгомир... Ни са капије их не испрати брижан поглед мајке, благослов очев. Само видиш о јесени оде неко од њих; раније дрвени кофер, зелени, војнички, касније торба у рукама. Само мину кроз село ка железничкој станици. Када су се женили, доводили су ћутљиве девојке из старог краја. Што је најчудније не знадоше сељаци ни где је "стари крај" Чикоша. Неко је говорио да су са Суве планине, други са крајњег Југа, а ипак највероватније да су Црнотравци и да им је право презиме сасвим наше – Стојановић.

Знало се да су зидари, али у селу нису зидали. Понекад, опет у тишини, одлазили би мушки па се посивели, омршавели враћали после пар месеци. Презиме Чикош својатали су и стари Војвођани, чак домаћи Мађари.

Кућа велика, опасана високим зидовима. Са пута се видео само лепо сложен кров на којем се кочоперио, домаћински озидан димњак другачији од свих у селу. Над њим назидак као нека необична капа поцрнела од дугог ношења. У троуглу испод крова, на лицу Чикошевог дома, округли тавански прозори. Такав прозор је имала само још једна швапска кућа на другом крају села, у којој је тада живела сама стара баба Ефи, једина цвећарка у селу.

-Но, то ни фенстер, већ обичан рупа без цвет,– говорила је љута на онога који је озидвао прозор, на који није могла да стави фирангу, или окачи лонац са

невеном.

Чикошев прозор је гледао ка улици својим огромним зеницама и чинило се да кроз њих ови тајанствени становници мотре на село и његов живот. Одмах испод тог строгог стражарског ока су завршеци огромног зида на чијем врху се с улице јасно видело ситно ломљено стакло, које се понекад ређа на зидове како би спречили младе ноћобдије да уђу у тајне туђих живота.

Уосталом, са улице се без високих мердевина не би ни могло узврети, тако да су ови стаклени шиљци, који се блиставо зацакле на јаком сунцу или при месечини, пре били намењени неким чудним посетиоцима који су могли сићи само са небеса. На средини се издизала огромна зелена капија истесана ручно неким врло вештим рукама. Са стране чврсти огромни диречи и на њима сасвим дискретно, љупко изрезбарене птице. Нестварно. То је значи то – "врапчићи из Пивничке". Кочоперна, свесна своје лепоте и неке моћи, та капија је одударала од свега око себе – оног упозоравајућег стакла, зидова, строгих домаћина овог дома. Њена јака зелена боја, као украдена са неке слике наивца сликара, деловала је гиздаво, готово пркосно.

Кочоперила се у овој улици скромних и радних домаћина, наметала се и стварно се чинило да ће неке тајанствене ноћи изаћи из рама и отићи негде где неће бити усамљена, одлетети заједно са својим птицама као утканим у тај обичан простор, у ту улицу на путу ка Пивницама. Пивничани су Словаци чије су моловане куће, сликани ковчези, зидни тањираи можда пустили своје птице па оне сасвим

случајно застале на Чикошеве дерекe. Јужњаци који у дрво урезају птице – то никад није било. Па ови становници мрачне куће и нису били "од овог света и вакта".

Сеоску кафану у центру, коју је водио неки Милош Кувeља, заобилазили су у широком луку. А у њу су навраћали и паори, и учитељи, и доктор, апотекар. Сви сем Чикоша. Стварно, откуд они овде? Људи без речи, људи залутали из неког далеког времена.

Његова деца некако сва на "исти калуп". Тиха, скрајнута, што би народ рекао "туњава". Међутим, нико од те деце никада не заради прекор учитеља, а оно што их је одвајало од остале деце је склањање од сваке заједничке игре. У школском дворишту њих четворо – петоро увек заједно. Са часова су се чекали ћутке пред старом школском капијом швапски скројеном. Кажу да је ту пре рата био домаћин неки Јохан Шмит којег је срце, негде после великог светског зла, одвело у неко село уз Рајну. Дом остао и људи сачинише школу.

Мали Чикоши су били ђаци-средњаци, али никада у последњој клупи. Математичари савршени; чак и најмлађи Арсеније само чудно зашкљибали малим мишћим очима пред таблом и резултат је ту. На часовима цртања, код наставника Павла, без обзира шта се радило, на сваком цртежу удену птицу где је нико не очекује. Деца су их у међусобним разговорима звала "врапчићи из Пивничке", али њима гласно то нико никада не рече. Сви у селу су некако ћутали о њима, или успут нагађали. Беспослењаци су чак протурили причу да су

"швапски шпијуни"! "Ко их бре..." Али, све ипак остаде на томе. Чикоши по своме-самотни, ћутљиви, далеки... Сахране без попа и комшијских помагања и саосећања. Само се људи у тишини успут прикључе скромној колони до сеоског гробља. После укопа попију по чашу ракије, па својим кућама. Зачудо, нису ти чудни становници села били честа тема прича. Људи су их доживљавали као пролазну временску непогоду коју желиш да заборавиш што пре. Опет, некако несвесно, као да су и поштовали ту њихову посебност, несвакидашњост.

Неко је имао богате домаће Швабе као Парожани, неко чувене првоборце из страшних битака као Грачани, оџачани закопано благо у атару Рацкових које ће некада случајно заорати чика Јецко, а они Рацковчани, они су имали Чикоше. Питање је до када би трајала та чудна изопштеност, то само изабрано заточеништво у једном обичном бачком селу, да једно од њих Чикоша, после толико самотних година, још од деда Арсе до пред крај века, не отвори широм ову чудну капију, размакну тврде зидове тајанствене куће на крају села, на путу за Пивнице.

Драгомирова јединица Сенија ничим није наговештавала буру једне породице: средње висине, тамно смеђе тешке косе, дугуљастог лица старијег од њених дечјих година и необичних прелепих очију које као да су мењале боју према годишњим добима-у пролеће, оно тек пробуђено, када се разбогора кестен на улици, те очи су имале неки модро зелени сјај, а с јесени као да од позлаћеног лишћа добију златасти, зрео одблесак. Грађе беше дечачке; тако се и облачила, као неки мали Гаврош. Широке кошуље

своје браће носила је уместо хаљина и на њих сасвим неочекивано качила неке коцкасте марамнице-на цепу, крагни, манжетни. Деловало је то некако увек љупко. Чим олети село Сенија босонога.

Ето, то дете златних очију би одређено од Бога, или неког непознатог господара, који снује негде у осами људске судбине, да буде Неко ко ће променити живот станара иза високог зида куће у Пивничкој 102.

Ђак осредњи, али сигуран. Изнад свега је волела часове физкултуре. Царовала је самоуверено-када она скочи у песак, наставник Милан, поново мери дужину скока. Тек када крене уз конопац-веверица. Било је јасно да су атари њеног села претесни за њу, да је предодређена за даље међе. Наставник упоран, сви остали се склањају не желећи "да се мешају".

-Милане ти стварно не знаш ко су Чикоши. Драгомир никада неће дозволити да Сена иде на нека такмичења. Не тражи ђавола.

Милан је прво разговарао са девојчицом.

-Сено, идемо у Нови Сад на Покрајинско такмичење. Ти то можеш. Одлична си.

-Ја? Необична зелена дубина очију као да је била још даља. Образи букнуше и она постиђена пође ка вратима.

-Ама, Сено, теби говорим. Пријавићу те. Реци оцу да дође у школу.

Она га погледа некако одсутно и неки необичан шкрт осмех јој прелети лицем.

Прође неколико дана и Милан на седници наставничког већа саопшти да школа има спортисту

који ће у Новом Саду задивити "успаване градске ђаке". Сви су ћутали, а Сена је свакодневно, до изнемоглости, вежбала у сали ватрогасног сеоског дома, где је њих двоје увек чекао и вежбао "Стари" – човек који је одржавао салу, становао у дворишту и волео атлетику. Није било тешке вежбе за њега на било којој справи. Не знам чиме се иначе бавио, али знам да смо га ми ђаци обожавали.

-Чудо је ова цурица, говорио је наставнику Милану. -Али, прича ли она, човече?

Онда једнога дана у школу бану Драгомир. Чекао је стрпљиво директора Виту, а кад се овај појави, рече:

-Не дам, учитељу. Ја је `раним и облачим. Није она, бре, на путу нађена.

-Чекај, Драгомире, људи смо. Ми јој желимо добро. Врло је талентована, штета је не пружити јој шансу да се склони из ове бразде.

-Јок! Рађај, па шаљи. Не дам. А шта фали бразди?

Узалудна су била сва убеђивања, он само љутито уђе у одељење, на брзину покупи уплакану девојчицу и суну кроз врата. Мук. Сутрадан Сенија не дође у школу. Ни наредних дана. Милан, затечен, реши ипак и пред само такмичење са Старим пође Чикошима. Пред капијом су стајали дуго, чекајући да је неко отвори. Стари најзад дотаче велику месингану кваку и покуша да отвори. Само се чуо лавез пса, сада већ бесан. Када су већ изгубили наду, чуше да неко прилази капији.

-Је ли ти ћаћа градио те тако силно лупаш? Драгомир отвори и загледа се у придошлице. Иза

тешких обрва блесну оштар поглед и бес покојног оца Арсенија.

-Можемо ли ући да к`о људи поразговарамо? Мрак поново суну из оног мрачног ока. "Човек звер" – помисли Стари.

-А што би улазили? Ја нисам дошао пред твоју капију. Тајац. Драгомирова нога између два крила опомињала је да је он на својој међи. Тишина речитија од сваке приче. Загледан у придошлице оштрим погледом Чикоша, Драгомир је казивао све.

-Свенуће ти Сена од туге, рече Милан и загледа се у овог опорог, чудног човека.

-Не, него треба да скаче као манита коза да би ти био велики учитељ. Шта даље? Сва тројица су стајала на тој чудној међи између два света: Драгомировог прастарог и неког новог који је могао донети срећу.

Тишину прекиде Милан наглим кораком ка селу. Стари је погледао у Драгомира не мичући се.

Тада сасвим неочекивано из дворишта изађе девојчица због које ова три одрасла човека мере неке своје пркосе. Мршавија, зажарених образа, она, не осврћући се на оца, крену за Миланом.

-Наставнице, идем у Нови Сад. Иза ње се појави мајка-ситна, рано остарела жена и опором рече: -Ићи ће. Драгомир занеми. Двоје људи са ове стране капије очекиваху да ће он учинити неко зло. Ништа од свега. Он само некако другачије погледа своју домаћицу, крену ка дворишту, па се опет врати да за собом затвори капију. Оде тихо у свој мрак, затечен, некако одједном старији, побеђен. Он-силан, јак, побеђен од детета, свога детета.

Никица БАНИЋ
Инђија

КАЗНА

Сутрадан, недеља, а могао је бити и неки други дан. Мада мислим да је следећем догађају одговарао баш тај дан: недеља. Изјутра око десет сати, обучен у ново одело смуцао сам се по граду, поздравио тек неколико раноранилаца пред хотелом. Јер, како је познато у нашем народу, недеља је дан када се одмара и касније устаје. Оне које видите у ранијим недељним сатима или су докони за сав дан, или иду да сретну сличне себи, као што су они који иду на рукометне утакмице.

Рекох да сам прошао поред хотела, дошао пред семафор и прешао на другу страну баш кад је пала понека кап. Била је од оних крупнијих; понека овлажи големи споменик; приметих како је страшно остарио преко ноћи; споменици остаре одједном, то се види по томе што га пролазници не примећују, не обраћају пажњу на њега, не задржавају се, они старији олижу га погледом сећајући се младих дана, а неки опљуцну на травњак јер не могу да добаце до споменика; мермер, бронза или други материјал за споменике настави да живи и кад се изгуби лик у њему. Споменику се само голубови редовно враћају.

Где бих отишао у размишљању да нисам стигао где сам наумио. Било је то школско двориште, на игралишту не угледах никог (обично око десет сати недељом моје друштво је играло фудбал), те се вратих уз настрешницу трговинске радње, киоск и

дођох до ћошка на коме је салон намештаја.

Неко зазвижда. Тргну ме.

- Дођи овамо! Угледах полицајца. Био је ван аута. Схватио сам да је морао бити ту и кад сам прелазео црвено на семафору, према споменику.

- Зар не видиш оно. Оно је семафор и црвено на њему!

- Видим, рекох мирно, мада не волим униформу, пред њом се нелагодно осећам. Ма не пред полицијском, већ пред било којом: шумарском, ловачком, ватрогасном. Једном у војсци замало нисам поздравио ватрогасца, јер нисам знао да и они носе ознаке на раменима, мислећи да је пилот ратног ваздухопловства.

- Тридесет динара, тренирао је млађи полицајац. Пружих му из свежња педесет динара, које сам извадио из унутрашњег џепа.

- Немам ситно, изговори. - Сад ћу ја. Уђе у ауто, гуме зашкрипаше и оде. Угледам: запутио се ниже суда, где је био други полицијско ауто. Ево га, враћа се. Враћа ми кусур и признаницу. Тог дана је ступио закон о саобраћају са поштреним казнама, и баш мене. Поздравимо се.

Сутрадан, први радни дан, враћам се с посла. Нисам вам рекао: запослен сам у суду, и прелазео сам на оном истом семафору. Школарци били нагрнули, црвено нико не гледа, не осврће се на то. Таман сам мислио да се придружим осталима, кад приметих ауто на месту од јуче. Нећу прећи, нека други прелазе. Упутим се оном страном и прођем не погледавши на њих, а што бих и гледао. ОDMAKAO сам стотинак метара, а онда кроз ружичњак испред

Три боје светлости

ресторана пређем на другу страну. Само што сам прешао, испред на једној ћуприји угледам полицијски ауто, окренем се, оних нема на месту. Чекају мене.

У њима препознајем оног истог, отворио врата. Сад сам већ био љут на себе. Два дана, две казне. Нисам смео да прелазим преко пута на необележеном месту, верујте ми тако је по важећим прописима.

- Дођи овамо. Чујем опет. Улазим у ауто, ништа посебно, седиште је било угрејано, дуго је ауто био на сунцу.

- Имаш ли признаницу од јуче? Препознао је и он мене.

- Имам, рекох и већ је извадих. Дајући ми другу рече, сад већ пријатељским гласом доброг знанца.

- Јуче сам ти дао признаницу на педесет динара, а наплатио само тридесет, да те нисам срео, морао бих дати од своје плате двадесет динара.

Захвали се полицајац, окрену ауто, а мени лакну.

Витомир ЋУРЧИН
Зрењанин

САРАЈЕВСКА ПУТОВАЊА СНОВА

Тог првог новогодишњег јутра 2050. године пробудио сам се тек око 10 сати. Задовољно сам се протеглио у кревету размишљајући о протеклој ноћи.

Устајући полако из кревета, погледао сам кроз прозор спаваће собе. Облачно и тмурно небо притискало је Сарајево, а снажни удари леденог ветра лагано су померали завесу на прозору. Читав приказ је био прилично депримирајући, после оног величанственог погледа са прозора хотелске собе у Дубаију и ноћашњег доживљаја који је био прави празник за очи и душу.

Упутио сам се ка кухињи где је жена већ укључила програм за припрему доручка. Пришао сам јој са леђа, пољубио је нежно у врат и прошапутао: "Срећна ти душо Нова 2050. година, опет!" Она ми је узвратила дуг пољубац, рекавши да је намеравала да ми доручак донесе у кревет и тако бар мало продужи онај дискретни шарм гламура од ноћас.

За доручком смо одушевљено препричавали утиске са заједничког дочека Нове 2050. године. Откада су прилично појефтиниле специјалне наочари за виртуална путовања, могли смо себи да приуштимо један гламурозни дочек у престижном хотелу са 7 звездица у Дубаију. За мање новца доживели смо незаборавно искуство правог путовања, а да притом нисмо морали да напуштамо наше фотеле и топлину дома.

Три боје светлости

Наочари сам врло повољно купио од комшије Кинеза, што је ето била још једна предност нашег пресељења у кинеску четврт Сарајева.

Жена и ја смо евоцирали успомене са новогодишњег дочека упадајући једно другом у реч, препуни утисака и одушевљења због предивно проведене ноћи. Били смо буквално фрапирани монументалним хотелским холем у који би могао да се смести Ајфелов торањ, непојмљивим луксузом, раскошним тоалетама и нестварном понудом хране и пића. Све је било зачињено са толико техничких иновација и визуелних ефеката да смо били напросто запањени. Од раскошне хотелске собе од бар 150м² у венецијанском стилу, до огромне сале за дочек у облику ротирајуће куполе, приређена нам је романтична возња у гондоли. Лагано смо клизили каналом и провлачили се испод венецијанских мостова уз прекрасну песму нашег шармантног гондолијера.

Врхунац спектакуларног дочека био је тренутак када је дошла поноћ. Невероватна игра разнобојне светлости и звука заиграла је пред нашим очима, осветљавајући као по дану небо над Персијским заливом и пружајући прекрасну панораму вишемилионског града.

Док смо се са усхићењем присећали појединих детаља са тог гламурозног уласка у другу половину 21. века, расположење нам је донекле квариио глас спикера са кухињске видео плоче. Монотоним гласом говорио је о очекиваним догађајима у новој години: Завршетак I фазе преговора о уласку у ЕУ, пад владе због неколико министарских афера са земљиштем и

естрадным звездама, нови избори, именовање Карла Билта III за новог високог представника Европске уније за Босну и Херцеговину, иначе унука првог високог представника ЕУ за БиХ из 1995. постизање споразума о имплементацији пресуде Сејдић-Финци, коначно усаглашавање става о карактеру Сарајевског атентата, драстично смањивање пензија због алармантне чињенице да на једног запосленог долази 5 пензионера, смањивање индекса корупције које ће нас довести на 117. место у свету, привођење крају пресељења сеоског становништва у градове.

„Доста са тим!“ Нервозно је реаговала жена, иритирана најавом смањивања пензија. Пребацила је на канал који нас је дискретно увео у Златну салу бечког Музикферајна и на почетак традиционалног новогодишњег концерта. Визуелно смо се нашли у најотменијој ложи прекрасне сале и препустили се раскошним и опијајућим звуцима Штраусових валцера. Комплетном угођају директног присуства концерту допринели су и заносни мириси прекрасног цвећа донетог тог дана са Азурне обале...

Када је уз звуке "Radetzky" марша и ритмички плесак пробраног чет-сета из читавог света гала концерт приведен крају, жена и ја смо наставили причу о повољном искуству са виртуелним новогодишњим путовањем.

О правим путовањима могли смо само да маштамо, јер пара нисмо имали. Кад од малих пензија помогнемо децу и унуке, једва преживљавамо. Размишљали смо како да себи приуштимо неко виртуелно путовање, слично оном гламурозном за Нову годину у Дубаију, кад већ не

Три боје светлости

можемо стварно да отпутујемо. Жеља нам је била да бар за кратко побегнемо од суморне стварности.

После толико година скупили смо само малу уштеђевину, углавном од помагања у радњи комшији Кинезу, па смо решили да свако себи ипак купи једно виртуално "путовање снова"!

Ја сам изабрао одмор на прекрасним плажама Сејшелских острва, док је жена, мада прилично зимљива, ипак изабрала скијање на швајцарским Алпима, у монденском Сент Морицу. Програм виртуелног путовања опционо, уз доплату, омогућавао је избор сапутника по жељи. Јевтинија варијанта је била брачни партнер као сапутник, али смо се код куће прећутно сложили да о томе одлучимо код куповине, консултујући продавца.

Следеће вечери, по повратку из продавнице, желели смо да одмах испробамо наочари поготово што је гарантни рок био прилично кратак. Удобно смо се сместили у наше фотеле и са нестрпљењем и одушевљењем препустили чарима "путовања из снова".

На некој усамљеној, пешчаној плажи Сејшелских острва ја сам већ лежао мокар, док су се око мене њихале огромне палме и дискретно клизили конобари са егзотичним воћем и коктелима. Плажа је са обе стране била омеђена високим каменим литицама. Из зелено-плавог мирног и провидног мора, као контраст белини песка, управо је излазила једна заносна плавуша у бикинију. Бацила се поред мене и своје прекрасне, сланкасте усне притиснуле на моје...

За то време, моја жена се у бљештећем,

Три боје светлости

сребрном скијашком комбинезону спуштала дивним белим стазама сунчаног Сент Морица. Око ње је била само снежна белина окружена високим стаблима јела, чије су гране биле савијене под теретом снега. При дну стазе, онако задихана, бацила се у наручје корпулентног, лепушкастог инструктора скијања. Притиснула је своје усне на његове, док јој је он нежно шаптао о дивном проводу у планинској кући поред камина...

Наиме, симпатични продавац виртуелних путовања лако нас је тог дана убедио да путовање, ако о њему заиста сањамо, никако не подразумева као сапутника брачног партнера!

Успут нам је у поверењу рекао да се ускоро очекује производња наочара за путовање у ближу прошлост, што нас је прилично заинтересовало. Причао нам је и о истраживању наочара за путовања у будућност, али нас то некако није привлачило. Као да смо се на неки начин плашили те будућности.

Видевши нашу заинтересованост за путовање у прошлост, продавац се понудио да нам јави кад буде стигла роба. Упитао нас је и у које би се године враћали у Сарајево?

Жена и ја смо се само загледали, осетивши да нам је у овом случају жеља заједничка. На основу носталгичног причања наших старих, за путовање снова у прошлост изабрали смо 1984. годину.

Сарајево у време одржавања Зимских Олимпијских игара...

Александар М. АРСЕНИЈЕВИЋ
Београд

ПУТОПИС ПРЕДАПОКАЛИПТИЧКИХ ЧАСАКА

Почетак светског атомско-нуклеарног рата затиче га на Теразијама, у јунски прозрачни петак, око пола пет поподне.

У излогу продавнице рачунарске и видео технике, крај којег је застао, види, на шест закривљених Ultra HD Smart телевизора последње генерације, истовремено, ТВ-снимак уживо атомске печурке чији се клубук подиже великом брзином увис. Кајронска црвена змија пропасти клизи огромном брзином по доњој страни екранâ: *Светски рат!* Нижу се, уз вртоглавим низовима, имена разорених и спржених, бивших метропола, градова, војних база, острва...

Не изненађује га нимало престрашна вест. Напротив, прима је мирно и, у трептају ока ослобођен сваког страха, одједном види и чује јасније, све око себе и све у себи.

Завијају сирене за ваздушну опасност, само закратко, јер убрзо нестаје струје, услед глобалног електромагнетног удара. Гасе се семафори, стају покретне степенице, заустављају се тролејбуси. Истрчавају људи из продавница, подземних пролаза, одасвуда. На тротоарима и коловозу, збуњени, унезверени, осврћу се лево-десно, гледајући час у небо, час у "мртве" мобилне, час једни у друге, избежумљено.

Три боје светлости

У трену пропада град у дневну глухоту, ненадну, злослутну колико и мрак у подне при потпуном помрачењу сунца. Чују се, тек ту и тамо, неразговетни гласови, јауци, раштркани у огромном, неакустичном простору издуженог Теразијског трга. Вода гласно прска на четири стране из Милошеве чесме испред хотела "Москва". Голубови, гугучући, кљуцају кокице просуте по асфалу око покретне кокичарнице "Пећина" код "Просветине" књижаре "Данило Киш".

Без даха, трчећи, он хита Пашићевим тргом и Булеваром краља Александра, поред Маркове цркве, преко Ташмајданског парка, ка породичној кући, старовремској двоспратници боје зрелог сунцокрета на углу Гарашанинове и Мирочке, да у тренутку краја буде са својима. Хита, не бежи, смрти се не боји. Страшан је само живот, пун смртнога страха.

Шта све може учинити смртник-тужнорадосник, жедан живота бесконачног у свакој наносекунди овоземаљског живота, током последњих петнаестак минута свога живота и живота свих људи које воли и познаје, журећи кући да би крај света дочекао са својом породицом, на тераси окренутој ка мирисном зелен-мору Ташмајданског парка, док се, преко заталасаних бачких житâ, фрушкогорских шума и сремских кукурузних поља, Беломе Граду његовога рођења, живота и смрти – граду – свемиру његове личне смртничке вечности и апокалипсе, надзвучном брзином приближава балистичка ракета са атомском бојевом главом од 200 килотона, десет пута разорнијом од оне која је спепелила Хиросиму?

Може запамтити вангоговску вртложну

Три боје светлости

светлост у кружним распоредима јунских распршених цируса на широком платну београдског неба. Може запамтити башоовски расцврктани грм, сав распрпорен, окићен врапцима, крај асфалтне стазе у парку код Градске скупштине. Може се, пролазећи поред цркве Светога Марка, прекрстити, шапћући: "Свети Марко, који си умро у мукама великим, помоли се за нас, грешне, да нам Господ опрости грехе и прекрати муке!" Може, хитајући кроз великоташмајдански парк, мимолетно срцем целивати "Златну шуму" – бронзани споменик Блажу Шћепановићу, пред којим се толико пута, у јесења јутра сребропрста и модрокриле сутоне зимске, опчињавао дивотним чудом двостиха Песниковог: *"Једна се птица у пјесми својој скаменила, и воде се дозивају саме"*, откривењски непорециво чувствујући да је поезија – светлосна со живота смртничкога.

Може, у мимоходу, помиловати дланом храпави камен чесме са чије је месингане славине као дете толико пута утољавао жеђ у бескрајна јулска поподнева, када дан и живот нису имали краја, умивајући се, сав зајапурен, после играња жмурки међу ташмајданским жбуновима и живицама. Може, успут, раширеним рукама душе нежно загрлити разрачвани пракестен, испод хотела "Метропол", у висини Архива Србије, у чију је кестенску утробу – тајанствени рачvasti простор, саздан од више тањих кружно испреплетених стабала, школарац, улазио као у онострану колибицу трансценденталног детињства, где се, космички дечак, самозачаравајући се, играо космоса, бескраја, светлости.

Може се сетити фебруарског јутра, из

ћилибарских дана младићке опчињености "Песмом о љубави и смрти корнета Кристофа Рилкеа", када се, клечуће у снегу до паса, сред неземаљске белине завејаног ташмајданског парка, гушио у сузама, тугујући над брезом, скршеном под тежином обноћ нападалог снега, као над мртвом девственом драгом, ванвременски прекрасном у њеној снежној смрти, под плаштаницом најнежнијег снега који ју је нехотице усмртио својом претешком пахуљастошћу.

Може, на мимолетни тренутак, видом присести на клупу на којој је, једанаест година пре тога, седео са својим белобрадим, онемоћалим оцем, где су, тада, тихи на сунцу михољском, ћутећи, гризли још топли кувани кукуруз, прозрачна смртничка двојица – син-човек с оцем-дечаком, као у некој златасто-поленској, веома блиској надбудућности, са оне стране времена, у којој више неће бити старости, болести, смрти.

Може, дишући, дахом незлобивим освештати сваку преосталу секунду, десетинку и стотинку, претворивши је у свештени напрстак најкрајњег смисла, јер времена, ионако, већ нема више, и сваки је поглед – последњи ваистину, и сваки обухвата све, свештену шестостраност света и четвоространост времена, све већ недвосмислено прелизи у безболну ванвременост, јасноту високу, непомичну. Може, не – скривајући се, већ хитајући ка месту свога сreteња с апокалипсом, прозорљивим опитом непоновљиве бесцености предапокалиптичких часака сваки простор, биће и детаљ стварности учинити истински светим: улицу – *светом улицом*, раскрсницу – *светом раскрсницом*, парк - *светим парком*, клупу – *светом*

Три боје светлости

крупом, чесму – светом чесмом, стазу – светом стазом, крошње – светим крошњама, врапце – светим врапцима, пужеве – светим пужевима, облаке – светим облацима, смртнике – светим смртницима... јер, све је већ светлошћу последњом обасјано, достојено да се посвети нестанком, да пређе у прозирну вечност... јер крај све чини светим, а не бесмисленим... јер тек у огњу свршетка све процветава изнутра последњим пламсај-цветом смисла и достојанства свог постојања, у својој красоти последњој, неупоредивој пред ишчезнуће.

Може убрзати корак, иако га асмаични дах већ издаје, не би ли икако стигао до својих најмилијих или, пак, напросто застати на сеновитој малоташмајданској стази и, засут поленским прахом липа процветалих, одједном сав у неподносивом блеску атомског надсунца, осмехнути се у себи, у самом магновеном часку пре но што ће испарити, брже од фисије, мирно помисливши:

"На почетку би светлост, на крају – осмех."

ПОЕЗИЈУ ЋЕ ИМАТИ КО ДА ПИШЕ

ПОЕЗИЈУ ПОЕЗИЈУ ЋЕ ИМАТИ КО ДА ПИШЕ

*И све што погледам све је песма
И чега год се такнем све је бол!*

Речима Иве Андрића, могло би се и почети и завршити све што бих имала да кажем о изабраним песмама. У сусрет јубилеју (125 година је од рођења овог великог приповедача, песника и филозофа) рађао се и настајао је и овај Зборник. У част и у име Иве Андрића, као и у име свих који живе кроз своје стихове, неизмерна је радост знати да поезију и даље има ко да пише!

Прегршт стихова пристигло је на овогодишњи конкурс Библиотеке и Клуба књиге „Бранко Радичевић“ и из сваког стиха, из сваке изговорене речи, као мач или као најтананији звук песничке душе, природе и целокупног универзума, одзвањале су речи као једини вечни сведоци људског трајања.

Разноликост лирског опуса, само је доказ више да апсолутно све што нас окружује, а што око песника досеже, постаје песма оног тренутка када се дотакне душом. Свака је песма прича за себе. Свака

Три боје светлости

је врисак, вапај, снага и слабост, љубав, бол, али пре свега и изнад свега - жеља да се кроз лирски доживљај света око себе и у себи, искажу најдубљи слојеви људског бића.

Досије без имена и *Устајали Људи* – песме су које су се издвојиле криком који извире испод наизглед мирног ритма и једноставног песничког израза.

Само сам мрва универзума
један осмех из мравињака,
покушај или два...

Досије без имена

*

... Од ума до срца,
Нема ко да суди.
Застале су речи
Устајалих људи

Устајали људи

Вечна запитаност песника над Сопством и Човеком траје од постанка света до данас, јер је управо људска бит била и остала загонетка како песницима, тако и филозофима, мислиоцима, приповедачима, али и обичном човеку.

Оно што кроз ове песме остаје као ехо јесте помало застрашујућа истина, али истина – да „Сувишан човек“ није само мотив у књижевним делима – од старогрчке књижевности, преко Шекспира до наших дана. Сувишан човек постоји, он је ту – у овим песмама онолико колико постоји у свакодневном животу свих нас. Јер сви смо, заправо, Сувишни људи у односу на време, универзум,

Три боје светлости

многољудност и суровост света у којем, пролазни, трајемо.

Песма *Моје ако* изабрана је као најбоља међу најбољима. Као другачија. Као најгласнија. Песма која оставља запитаност и зјапећу празнину над могућношћу да је читаво човечанство можда у стању да је чује и пре него што је записана. Да разговори с Богом и сви морални императиви могу постати узалудни или најпросто нестати ако има ко да нас (га) надгласа!

Ова песма је, наизглед, супротност, антитеза, противтежа Киплингу. Она нас не уљуљукује, већ буди и опомиње носећи исту поруку као и Киплингова песма „Ако“, само оштрије, суровије, гласније:

Ако можеш да част утопиш у руљу без морала
и ако мислиш да ти нико не може ништа.
У заблуди си, сине мој, до смрти остаћеш будала,
која греје руке изнад мртвог пепелишта.
Ако никада над туђом несрећом ниси плакао
и ако не знаш да је и тај до тебе нечији сој.
Купи већ сада карту за пакао.
У њему те чека отац твој,
Сине мој!

Уместо Бога, у песми *Моје ако* рзговор са човечанством води пали анђеол – Сатана, кроз чије речи нас песник подсећа и упозорава да смо једнако подложни и добру и злу, али да још увек имамо могућност избора!

Три боје светлости

И управо захваљујући могућности избора, не утапајући част у безморалност, са искреном жељом и исконском потребом човека за љубављу, лепим и добрим, свака песма овог Зборника оставила је траг у времену и у нама!

„Не изгледа ми нимало претерана мисао да се читаво човечанство и земља под њим одржавају захваљујући пре свега оним малобројним људима који су у стању да воле“ – каже академик Владета Јеротић.

Ми кажемо да ће човечанство опстати и постати лепше место за живот захваљујући поезији! Захваљујући песнику и захваљујући теби, читаоче, који умеш да чујеш, да осетиш и разумеш песму!

Српска Црња, септембар 2017.

*Аница Гарић,
Директорка Народне библиотеке
„Ђура Јакшић“
Српска Црња*

Тања ЂУРЂЕВИЋ
Велико Градиште

У ЧЕКАОНИЦИ

Инспирисано стиховима Ивана Ј. Петровића

Не клони се лако
срамежљивих пред собом видика
под паском да је згодно
одаслати их до у сам запад.
Не разумеш се у бол
тих ненадоместивих слика
с предумишљајем који раздире
одбрану и напад.

Не обелодањуј осмех
пре процеса одмрзавања.
Не отварај ситну књигу
пре бојазни од читања.
Не пали сигналне лампе
пре трена распознавања
у одговору пристиглом
пре постављеног питања.

Не пожуруј у параду
под изговором да лечи
хроничну наслугу сенки
коју обилазиш често.
Песнику веруј али
непозајмљуј његове речи,
дођи. Устаћу веома радо.
Да ти уступим место.

Марица ФЕРХАТБЕГОВИЋ
Живинице, Босна и Херцеговина

ЋУТАЊЕ

јутро ће осванути и јутрос
без прескакања и милости
на обзору ће висити мутне мрље са похабане одјеће
људи који одлазе претрпаних кофера
људи који се неће вратити
људи које смо отјерали ти ја и они
ти ћутањем
ја ћутањем
они гоњењем
ма ми смо навикли да се гонимо одмалена у пичку
материну умјесто добар дан
ти мене
ја тебе
они све
остаје само прашина која ће гушити још јаче
удружена
прекриће нам и ово мало мрвица круха
које су остале чудом ниоткуда
или непометене одраније
покоју књигу писца велеиздајника могу ти посудити
и нијемо цвеће са прозора

тмина се миче
звијезде су везане
уста су везана
очи ћуте разапете од страха

Мирјана ШТЕФАНИЦКИ АНТОНИЋ
Нови Сад

ЈУЧЕ

Јуче си ме закључао у мислима.
Затворио ме у сновиђењу
и чини ми се да су ти капци
били пресахли,
јер ниси видео моју жуту хаљину.
Ниси видео ни тебе у мени,
ни мене у теби.
Ми смо били.
Дражали се за руке,
као у недосањаном сну,
модром певању.
Песму си о мени написао.
И питао се да ли сам ја песма
или је песма ја?

Јуче си ме закључао у сећањима.
Срце ти се растопило у стварности.
Заборавио си на мене и себе.
Привио се уз реку,
скрио ми се у погледу.

Јуче си ме закључао у прошлост.
Желела сам јецај да одгризем,
покрет да пробудим,
реку да окујем...
Сенке нам се просипале низводно,
кроз прсте клизиле.

Три боје светлости

Жеља недоречена у истом ушћу.
Јуче си ме закључао у забораву.
Изгубио си и мене и себе
у омамљено јутро,
у улици препуној киша и туге.
Хтела сам да побегнемо,
да нам руке буду преплетене.
Да из мене сачиниш Песму
и да се питаш да ли је Песма ја
или сам ја песма?...

Да ти не останем
ни ја, ни моје очи,
ни мој глас у дозивању.

Јуче си ме закључао далеко од себе...

Јасмина МАЛЕШЕВИЋ
Београд

ЧУДЕСАН ПЕВ

Са друге стране свемира
Речи нисам сахрањивала

Бацала сам их на дрвеће
Да се у њима гнезде птице

Пре него што би слова нестала
Изгнездила би се чудесна јата
Чији је тихи пев
Позивао на сневање

Немоћна да се одбраним
Од свих видова светлости
Тихо сам губила инстикте

Снагом која лагано испија
Укапавала сам пољупце
У чудно гробље без прозора

Предраг РАДАКОВИЋ
Житиште

*****

Господине, застаните
покажите своје срце.

Ја срца немам.

Срце у мени
као од стакла
пуца на сваки
удар грома.

Кад грома нема
Песмом се борим
Да срце сломим.

Да срца немам.
За сломљене сатове.
За бачене ножеве.
За круг без краја.

Сања РАДУЛОВИЋ
Добој, Република Српска

БЕЗДОМНОСТ

Док огледало разбија
поглед неразумијевања,
пљусак хиљаде парчића сломљеног Ја
у лице удара.
Истовремено,
вода слободно пада из другог извора.
Ослобођена, брану пробија.
Слика кловна
без допушта и годишњег одмора.
Успјех је релативна појава,
савремени човјек има два лица!
То је неутажива бол али и нужна потреба,
рече довољно гласно и овога јутра
спремајући се да крене у нову посјету
неудомљеном странцу сопства
једно Ја у купатилу са црно-бијелим плочицама.

Радмила В. СТОЈАНОВИЋ
Зрењанин

СЛАВОСТИХОВНО
СУСРЕТАЊЕ У ЖИТИШТУ

Суматру стихом дотичеш,
Листаш бравуре песничке,
А ушће у храму књиге,
Великог Бранка носи име.
Оцвао песни догађај,
Светски песништва дан.
Трице и смотре обичности,
Избриса позив саборности.
Хрлимо стихозовном збору,
Озарје извора стих-мору.
Видећеш тамо човечјег лица,
Нанос стиховног родилишта,
Оком дружине стих-Житишта.

Са вама лира милозвучнија,
У књиге клубу свиленија,
Сусретањима пролећнија,
Рапсодија полетнија,
Етеричнија и нежнија,
Торку, Банату највољенија,
А песницима усхићенија.
Њива песништва угодна, плодна,
Емотивно родна и згодна.

Три боје светлости

У мотивима искри исход.

Жизни тегове унули сусрет,
Избриса зиду графит. "Нељубав."
Телескоп стиха глобусу цвет,
И Петровграду и Кикинди,
Шуштавим стихом грлимо свет,
Терцет и катрен плешу сонет.
Уз див-домаће у стихосрет.

Миленко Чико ВАСИЉЕВИЋ
Осијек, Хрватска

СВА ТВОЈА БОЛ САД СТАНУЈЕ У МЕНИ

*Постумно поштованом песнику,
др Бранку Ковачевићу*

Још увек мрежу плете око нас паук,
од челичних нити да нам кости ломи.
Брзо смо заборавили од предака наук
вечно нас прате сеобе и погроми.

Колоне, друмови и отето Косово
Србима су ледена суза у оку.
Истина о Јасеновцу затире се поново
заблуде нам узимају цену високу.

Наша деца одлазе од родног прага
тражећи своју насушну корицу хлеба.
Канада, Исланд, Ирска-трагом без трага,
молитва очева и мајки не стиже до неба.

У трагању за правдом губимо веру,
светиње се отуђују од српског рода.
Воде нас воде у кривом смеру
у тунелу таме не рађа се слобода.

Много страдални род наш српски
крик из твог пера с опоменом звони,
а ми и даље међу собом смо мрски
и сва твоја бол сад станује у мени.

Чедомир ЉУБИЧИЋ
Београд

РАЗОРЕНИ ОБЛАК ИЗНАД ТВОЈЕ КУЋЕ

Својом поганом мишљу
пуцаћу у небо.
Разорићу облак
изнад твоје куће.
Хтео сам бити сам
на обали мора
у игри са каменчићима
са сећањем, на разорени облак
изнад твоје куће.
Хтео сам бити бољи човек.
У нетраг послати Мефистов вртић
којег створио сам пијан.
Волети те недвосмислено тачно.
Хтео сам читав облак изнад твоје куће.
Маштао сам логиком архипелага
одолевао лепом
као преноснику трансцедентног.
Постаћу,
мислио сам,
уметнички предмет
у музеју несагледивих последица.

Није ми дао
разорени облак
изнад твоје куће.

Елма СЕЛИМИ

Тутин

ПОПИС ИНВЕНТАРА

Не гледам телевизију,
новине ми служе за ципеларник
и добро бришу стакло.
Не жалим се што нисам у току,
закључам врата
за сваки изгубљени случај,
легално нисам овде.
У другим собама можете
наћи срећније непокретне ствари.

Сузана ТЕОФИЛОВИЋ
Мајевац, Добој

БЕЗ ОБЗИРА

Данас сам занијемила
за све лијепе ријечи и слова,
дођу човјеку дани кад
се све добро не исплати,
и чека однекуд ће доћи
времена нова,
да одахне, оживи, до тад
мирно да пати.

Понекад је много и толико
топлих поздрава,
јефтин и сиромашан
одговор народ ми пружа,
зажелим у себи да су
им дјеца жива, здрава
и чекам неког искреног
доброг, да ме разоружа.

Ћутим...
Данас ћу да промислим
да ми осмијех не увене,
да га уберем сутра ко
младу ружу, свјежу,
да га задржим и поклоним,
без обзира што око мене,
људи се од љубави, топлине
и осмијеха устежу.

Весна АНДРЕЈИЋ МИШКОВИЋ
Трстеник

МЕСЕЧЕВА АГОНИЈА

Некако ми се чини,
да је месец вечерас
доиста чудан.
Гледам га,
како чупајући косу,
гута седативе
јер око њега влада равнодушје.
Нема других сведока
његовој агонији
осим мене.
(Али ја се не рачунам)
јер сам увек падала
на његов шарм
и пристрано скупљала
његове осмехе.
Збогом памети,
говорим себи у брк,
показујући средњи прст
излизаном српу
на рамену смрти,
што се размеће откосима
у сени рашчупаног месеца,
омамљеног од близине
надлазећег
краја агоније.

Мирослава Мира ЦВЕТКОВИЋ
Смедерево

ШИРОМ БАНАТА ХУЈЕ МАГНЕТНЕ ОЛУЈЕ

У делу равнице што се одмотава
од Чаробног брега до Дунава,
јогунасти ветрови знају
да се заиграју
одјецима, сенкама, мађијама
и начине ткање
од маште и тајанства.
Сенке песника овога краја,
негде из плавог бескраја,
спајају се, издужују,
са овдашњим светом снове снују,
примичу и промичу даље.
Поклоне неком кокет-пенцеру своје очи
учине да се кроз тамбуре песма точи
и иза уских леђа кућа, у њих зађе.
Под мишком са лаком тугом,
идући за својим плавим кругом,
посут звездама и руменим трешњама,
са сребрним луком у наручју,
Милош надгледа своју Иланчу
где је млади лукац садио.
Са косом свом од облака
разбарушен дечак Мика
звезде претражује,
па пође међ бећаре, у биртије
и гитару око струка стегне.
Често је у родном Мокрину.

Три боје светлости

Са Рашом мудрацем из Старог Завета
дуго дивани и шета.
Уче децу да живе,
ал сасвим!
Свуд широм Баната, само хује
магнетне олује
и нешто саопштавају равници.
Од тих прича (а оне су о љубави)
заковитлани ветрови
чуда чине:
Изненада, Тиса окрилати.
Усред класја, које се злати,
бундева снева.
"Поноћно сунце" сија,
свилена га ливада упија.
Вршачка се кула зелени
А Васко, руже сади
на "Непочин-пољу"
и у песме их слаже.
Док их ветар за руку води
проналазе нас – дубоко у нама.
Са осматрачнице небеских сањара
силазе и до пустара, језера и бара
да прате кад се гнезде
мале лиске и велике дропље.
Залазе у чардаке, дворце -
у њихове одаје.
И ко каже – умрли су,
тај их не познаје!

Ђурица Ђура КРСТИН
Ковачица

ИСПОД ЂЕРМА

Покушавам да измерим поглед
Између ширине равни и
Посивелог неба
Да стресем тиху језу промаје
Која однекуд хара
И да ти објасним да твоје постојање
Значи не само мени радост
Значи и птицама
И мравима чију колону
Не желим да згазим
Лутајући док те и даље тражим
А знам да те нисам изгубио

Овде испод овог ниског неба
И у ширини бескрајне пожутеле пусте
Истрајавам испод ђерма
И торбе шаренице
У којој чувам твоју со
И парче већ отврдле погаче

Александар М. АРСЕНИЈЕВИЋ
Београд

ПОХВАЛА СНОХВАТНОЈ СЛАДОСТИ

*Просед, видех је – на бициклу боје
црвених ускличника, окрутно младу -
у мирисном пухору зноја и поезије!*

Њу – хормонски пулсар красоте,
у подневној припрати сунца! Њу – дејство
центрифугалне младости над хоризонталом
асфалта усијаног! Њу – распламсан мед!

Благо ваздуху јулском, који јој целива надлактице!
Благо простору где размирисава се
капљама сунчаног зноја! Благо жар-часку
што га услађује уснама, стегнима, косом!

Благо улици којом промиче, малина загонетна!
Благо правцу у коме креће се, јер му доноси
прасласт младине! Благо липама које облива
плаветнилом младости немилосрдне!

*У светлосном пухору суза и поезије,
смртнички угорчан сладошћу снохватном,
младу – видех је, просед до непребола!*

Драган Ј. РИСТИЋ
Ниш

НИЈЕ ТРЕБАЛО

негде из угла кербери се кезе
негде из свитања гласови дрхте
негде из сазвежђа љубави – сећање
ма није ни требало да те сањам

у блаженом грчу стегнути понос
у нигдину отегло се чекање
у демонској месечини – издаја
ма није ни требало да те сањам

оживи мамац за замрло срце
жилави осећај нежног додира
неблаговремени сев дрскости
ма није ни требало да те сањам

из непоуздања цитат бесмисленог
из понора кобајаги твоје црте
из хладног зденца гримаса – амајлија
ма није ни требало да те сањам

са преплетајем наде – гроздови очекивања
са повратком шареног пејзажа
са штафелаја класичне слике – осакаћене жеље
ма није ни требало да те сањам

ко ће схватити сипећу стрпљивост
кад ће се стишати узнемиреност
где ће се усидрити следећа заблуда
ма није ни требало да те сањам

Милош МИЛИЋЕВИЋ
Добој, Република Српска

НА ГРОБОВИМА ПРЕДАКА

Долазимо на мјесто гдје почивају кости
Уснулих предака на путу ка Христу
Они као домаћини а ми њихови гости
Не носећи ништа до себе и душу чисту.

За покој душа палимо свијеће у тишини
Тамјаном с Хиландара кадимо гробно камење
У бешћутној молитви ко пустињаци у нигдини
Чекамо да нам се пошаље какво знамење.

Са хладних камених плоча гледају у нас преци
Смртно озбиљни као у какве странце
Ми збуњени они сви као свеци
Од свега слободни ми везани у ланце.

Сијемо погледе по земљи, камењу и трњу
Нечујним уздасима разгрђемо мучнину заборав
Будимо уснулу наду ко млински камен зрњу
Што се котрља у вјечити бездан непојава.

Осјећамо близину, додир и дах кончине
Која нам незвана и непозната у сусрет хрли
С намјером да тек у нама отпочине
Када нам јави да смо већ умрли.

И док се лелујави пламен свијеће с вјетром бори
У нама жишка савјести се пали
Чујемо како нас неко родитељски кори
Зашто смо уморни на пола пута стали.

Смиља АРСИЋ
Нови Сад

КРИК ДУШЕ

Није ово песма
Крик је душе из процепа времена
Кроз мирис мемљивих зидова
И таласање младог жита низ падине
Кроз облак прашине иза стада оваца
Тражим
Стопе по земљи испуцалој
Смолницу слабородну што крв и зној
Препознаје
Тражим
Лица грубља од земље
У каменолому младост
Љубав
И снове остављене
Душе исклесане
Омекшане што цуре из погледа и речи
Те погледе тражим и милозвуче
Не лица глатка
Мекана
Лукавство у зеницама
Речи са зубом поскока у шареним
Лампионима

Лакше је у земљи туђој
Него у туђем времену.

Јока ЋЕТКОВИЋ-МИЛОШЕВИЋ
Умчари

ВИДЕХ МАЈКУ

На прагу ми остала сећања
Мајке која вреле сузе лије
Још ми душа у вечери сања
Жеља силна уз њу да ме свије.

Ноћи сваке мори ме мук
Све ми се сузе у грлу слију
И као некад љубим јој скут
Благе се руке над мојим свију.

О тиха ноћи, звезданог сјаја
Растегни минут да траје дуго
Руку која нас у једно спаја
Видех у трену, о моја туго!

Из мрака црног очи се плаве
Моје и њене у исти глед
И тихо само погнусмо главе
Од сјаја плавог разби се лед.

Само ми брижно мимиком рече
Да њен је пут на другом крају
Да моја река још плава тече
И да ме чека негде у рају.

Душан МИЈАЈЛОВИЋ АДСКИ
Ниш

ТРИПТИХ ОСАМЕ

1.

појило
птице једино посећују
и душа моја
успоменама што се натапа

а свуда мир
и тиха срећа
оних
који нису хтели да оду

2.

топи се
пахуља снега
на мом длану
и никад више
не стигох
ни име да јој дам -

под мојим језиком
би име
које ни у сну
ником не бих поклонио

Три боје светлости

3.

ништа ме више
ранити не може

одавно се заситих
трајања и кајања
још једно лето Господње
испраћам у тиховању

знам
ништа ме више
мањим учинити не може -

зрно сам пшенице
у авлији
пуној кокошака

Татјана ДЕБЕЉАЧКИ
Ужице

БЛИСКОМ

Нестаје заједништво.
Губимо се напуштајући себе.
Касно је за откривање симбола.
Израз је облик истраживања.
На улазу говорних комора.
Разлоге споре жртвујемо брзим речима.
Растанак је хроничар без хронике.
Тумачења наслућујемо по значењима вредности.
Не мучимо тигрове унутрашњошћу неба.
Драги камен смо изгубили.
Потрага је узалудан труд.
Гајимо веру околности случаја.
Образ показује трагове дланова.
Предуго сањамо претње одговорности.
Иронично разрешење сумње остављамо за крај.
Трагове завештавамо сирочићима.
Бог је, на жалост, био слављен.
Из записа извлачимо по потреби.
Нисмо увидели да све је пролазности склоно.
И дубоки јаз између пољубаца,
Непризнавасмо.

Милојка БАНДУКА ЈОВОВИЋ
Подгорица

УСТАЈАЛИ ЉУДИ

Стакленик пуца.
У њему
Уво,
Око,
Скрштене руке.

Усирене ријечи
Натопиле земљу.
Устајалим грудима
Гмизавци миле.
Мекушци
Роне дубоко.
Живот
Не дотиче,
Ни уво,
Ни око.
Истину презрели...

Од ума до срца,
Нема ко да суди.
Застале су ријечи
Устајалих груди.

Нада МАЛЕТИЋ РАДУЛОВИЋ
Валпово, Хрватска

БАЛАДА О КОСИ

Висиш косо, к`о да ти се дрема,
твоје срце још и сада слуша,
песму косца, којег више нема,
по пољима лута твоја душа.

Хлеб у класу помало дозрева,
жито злати, дал` косидбу слутиш?
Из шумарка дозива те шева,
на чардаку, остављена ћутиш.

Заборављен наковањ те чека,
некад су те кованицом звали,
не чује се више твоја јека,
са тобом су жетву крунисали.

Само унук, понекад застане,
а сузе му низ лице потеку,
враћајући из детињства дане,
успомену на вољеног деку.

Његове су жуљевите руке,
остављале свој траг по косишту,
ти си знала све дедине муке,
кад притисне жега по стрништу.

Висиш косо, к`о да ти се дрема,
твоје срце још и сада слуша
песму косца, којег више нема,
по пољима лута твоја душа.

Мирко СТИКИЋ
Нови Сад

МОЛИТВА ЗА СРБИЈУ

Наша младост, памет и лепота
одлива се из роднога краја
у туђину за смислом живота
У срцу још носи слику завичаја

Рођена земљо, равнодушна мати
зар ни сузу горку не умеш да пустиш
Колико њих ће теби да се врати
Одлазе ти деца а ти нема, ћутиш

Немо гледаш, ћутиш, као да не мариш
Од душмана сутра ко ће да те брани
Без пупољка ружо, неумитно стариш
Ко ће сутра стару да те храни

Узалуд чекамо ренесансу нову
Где дуга попут ореола небо краси
О свевишњи послушај молитву ову
Молим те напаћену земљу спаси

Јован Н. БУНДАЛО

Београд

МОЈЕ АКО

Ако можеш да сањаш, а да твоји снови живе на јави,
ако можеш да живиш подељен на двоје,
а да ти мисли не изазову збрку у глави,
ако можеш да погледаш у очи онога кога лажеш,
као и онога за кога то без кајања радиш,
ако можеш истим језиком лаж и истину да кажеш,
ако можеш ђавољим речима да се сладиш.
И ти си ђавољи сој.
Сине мој!

Ако можеш да слажеш, а да то људи не схвате
и да прихвате твоје речи као истину нову,
ако можеш да живиш од старе камате,
или да будеш жртва лажи, а да се дивиш лажову,
само из разлога што је власник моћи и пара,
и ако ти та лаж не отвори рану нову,
и ако се радујеш туђој судбини злој.
Знаћу, да се моје дело наставља.
Сине мој!

Ако можеш да поднесеш да изопачењаци
твоју истину која је мудра и дубока
претварају у фарсу, а да се не побуниш.
Ако можеш да гледаш несрећу радосна ока,
а да целату не упутиш ни протест ни грдњу
ако се смешиш док душу чемером пуниш,
твоје животно дело личи већ на спрдњу,

Три боје светлости

јер празном пушком идеш у бој.
Сине мој!

Ако можеш да част утопиш у руљу без морала
и ако мислиш да ти нико не може ништа.
У заблуди си сине мој, до смрти остаћеш будала,
која греје руке изнад мрвог пепелишта.
Ако никада над туђом несрећом ниси плакао
и ако не знаш да је и тај до тебе нечији сој.
Купи већ сада карту за пакао.
У њему те чека отац твој.
Сине мој!

Јадранка ЂУЛУМ
Вршац

ИСПОВЕСТ

Искрено
Признајем
Грешила сам
Кад
се дочепих вишег
понижавајући слабије
Кад
се претварах хромом
пред онима
што су обogaљени
Кад
сам бирајући одабрала
лакше а не теже
Кад
бејех послушна
из страха тврдећи
да сам у стрпљењу јака
Кад
подигох сукњу
не бих ли избегла
блато живота
Кад
ме утешеше
грешке других

Три боје светлости

Кад
сам певала хвалоспеве
мислећи да певање
је врлина

Згрешила сам
Искрено
Признајем
Човек сам

Горан ЈОВИЋ
Бачка Паланка

ПУТ

С. Кјеркегору

Истерати из себе сваку мисао
и остати чист, ништавило голо.
Заборавити ваздух који си дисао
и драго глогиње које те боло.

О, да је Неба (ко што није!)
па да погледом клонеш у Нит.
Презрети плавет и ноћ што ти је
понекад дала да будеш и сит.

Исмејавши стих и крилатост платна,
поништити наслаге Историје.
Времена мирна, времена ратна
године блуда и хистерије.

Подржати огањ и цичу
на Великом путу до Магме.
Расут у лаку непослушност Гриничу
одбацити законе прагме.

И, сасвим свој, љубав у себи убити.
Одбацити пџт и бескрајно лак
свету Празнину пољубити.
Презрети очај, наду и страх.

Три боје светлости

И бити прах без бола, без моћи
да ти се ишта људско деси.
И, бити смео до бола, до моћи
да будеш оно што увек и јеси.

И ићи тако погледа тужна,
без сузе у оку пољем истинитим.
Безмерно велик, када без сна
зидаш Сан, срасто с невидљивим.

Слédити огањ и цичу
на Великом путу до Магме.
Расут у лаку непослушност Гриничу
одбацити законе прагме.

Одагнати од себе сваки смисао
и остати чист, ништавило голо.
Заборавити ваздух који си дисао
и драго глогиње које те боло...

Мирјана ТРНАВАЦ
Гојна Гора, Прањани

ИЗ КАМЕНА РЕЧИ I
Глоса

*Успавајте се где сте затечени
По свету добри, горки, занесени.
Ви руке по трави, ви уста у сени,
Ви закрвављени и ви заљубљени.*

*Камена успаванка
Стеван Раичковић*

Залазак сунца, крвави траг.
Угашено небо, не долази сумрак благ.
Не говоре вам усне, неме у сени,
Успавајте се где сте затечени.

Боре се звезде за вечни сјај.
Душе вам пију светли бескрај
Нисте још све рекли, још недоречени
По свету добри, горки, занесени.

Уместо цвећа пелин горак зри
И нема Сунца тамо где сте ви.
Ни нама нема светла јер смо угашени,
Ви руке по трави, ви уста у сени.

Где да се нађемо у сну погубљени,
Да одсањамо тај сан камени?
Где да сачувамо птицу у копрени,
Ви закрвављени и ви заљубљени.

**Драгана ТОМИН
Кикинда**

ТИШИНА

Дођи,
поглед још прати
пређене кораке,
трагове твојих стопала
обрисане.
Блед одраз у огледалу
пред којим не стојиш,
прати моје кретање.
Желим,
име међу зубима,
звук, дозивање...
Нема те у просторији
пуној жамора, звукова.
Тишина.

**Снежана ТОМИН
Кикинда**

ДОСИЈЕ БЕЗ ИМЕНА

Само сам мрва универзума,
један осмех из мравињака,
покушај или два.
Најчешће то нисам ја,
већ моја сенка затрепери.
Само сам зрак светлости
раскошан и моћан,
па сломљен,
изгубљен у емотивном циклону.
Сашио живот тесно
а скројио по мери.
Гледајући из свевишње перспективе
још једна овчица изгубљеног стада,
још једна прича живота и смрти,
досије без имена.
Само сам...
Само сам прегршт енергије
која се врти... врти...
док вечни спокој не завлада.

Зоран ДОДЕРОВИЋ
Нови Сад

ТРАЖИО САМ

Тражио сам песника у себи
Дани су се смежуравали
Попут лимунове коре
Тражио сам у зрацима сунца
Сребро расуто по лишћу
Тражио сам речи
У огледалу небеских вода
Осликаном облацима
Тражио сам речи на дну
У винским чашама
У тањирима са чорбом
У костима речних риба
У крицима галебова
У бродовима што таласе вуку
У сенкама прастарих врба
Тражио сам речи за песму
Док је мутна вода носила
Пластичне флаше и грање
У зрнцима песка нашао сам
Мноштво светлуцавих слова
Исписану страницу дана
Нашао сам покретне сенке
Што у тамну ноћ нарасту
Нашао сам пун месец у ноћи
Сјајем својим да ми пут обасја.

Емилија ЖИВОЈИНОВИЋ
Крагујевац

ОТУЂЕЊА

премда смо из заједничког
раздвојили светове
и осамосталили
ћелијске деобе
време нам се још увек
упарује
законом исте космичке зоне
која није сасвим
искључила
осетљивост чула
на промене
да се привидно исти
не препознајемо
у истом
нити нам порекло може
бити потврђено
научним поставкама
догод
драговољно
искључени
из настанка света
зидамо манастире душа
за исповест следа сагрешења
пред улазак у нову космичку зону
због чега нам постојање
(ако затраје)
неће бити вредно помена

БУЂЕЊЕ НАРОДА

БУЂЕЊЕ НАРОДА

Кажу кад се публика смеје, то је хумор , а кад се публика уозбиљи, мора да је у питању сатира. Читајући ових 698 афоризама, пристиглих на конкурс „Банатско перо“, прилично сам се уозбиљио. Има ту сјајних примера и интелектуалних промишљања, али и народне мудрости. Све је мање оних „креветских“, о супругама и комшиницама, па ми се чини да је народ прешао са секса на политику. И то актуелну.

Прилично сам се двоумио, боље рећи троумио, кад је у питању победнички афоризам. Уз победника, ту су још два, која сам превртао по глави, док се нисам одлучио. То су:

У Србији су угрожене само две социјалне категорије грађана : они који не раде и – они који раде.

Као и овај:

Догорело нам је до ноката, срећом вода нам је до грла.

Ово је прилика да им честитам.

Победнички, **Колико памети извеземо, толико глупости дође из унутрашњих резерви**, је, ипак, и актуелнији и показује где су корени наше

кризе. Победа глупости над памећу није само наш изум, универзалан је, али ми смо га обогатили сиромаштвом, које нам доноси.

Као уредник Политикиног Сатирикона, могао бих да црпим ово благо из Житишта, наравно уз дозволу аутора, али морам да чекам доделу награда и штампање Зборника. Пажњу су ми привукли и ових неколико :

-Све срећне породице личе једна на другу, остале живе на Балкану.

-Србија први пут има жену за премијера, али не видим никакву разлику.

-Тренутно је нерешено са ЕУ, ми без Косова, они без Британије.

-Гладујем без проблема, у томе имам богато породично искуство.

-Премијер или председник, свеједно- исти ђаво.

-За писање сатире морате имати ону ствар- мозак.

И не само за писање, него и за читање. Све сам лепо прочитао, да не буде као што рече један од учесника: **На књижевни конкурс стигло је сто књига. Жири је прочитао три награђене.**

Ствар је, дакле, у читању. То јест, разумевању прочитаног. Ко мисли својом главом, умеће то. А ко мисли туђом, смејаће се, уместо да се уозбиљи.

Београд, септембар 2017.

*Драгутин Минић Карло,
сатиришар*

Љубомир ИЛИЋ
Мала Крсна

**КОЛИКО ПАМЕТИ ИЗВЕЗЕМО,
ТОЛИКО ГЛУПОСТИ ДОЂЕ ИЗ
УНУТРАШЊИХ РЕЗЕРВИ.**

- Част нам је што су се кандидовали. Тиме су увеличали нашу трагедију.
- Кад продамо земљу, остаће нам само подземље.
- Да није вођа, био би плунути диктатор.
- Слобода говора подсећа на минут ћутања. Само што траје много дуже.
- Правда би победила и овде, али још није достигла такмичарску форму.

Зоран НИКОЛИЋ МАЛИ
Бакус

- Мало им је што лажу данас – лажу и за боље сутра.
- Плашио се две ствари – свега и свачега.
- Кад нико постане неко, он мисли да је нешто.

Жељко ПРОДАНОВИЋ

Загреб, Хрватска

- Надам се да мој оптимизам неће деловати штетно по околину.
- Он је заљубљен у себе, што потврђује да је љубав слепа.
- Судија је рекао своје. И узео његово.

Раде ЂЕРГОВИЋ

Шабац

- Трећи оброк у Србији је тајна вечера.
- Гладујем без проблема. У томе имам богато породично искуство.
- Не будите народ. Тражиће одмах да једе.
- Нису нама свраке попиле мозак. Политичари су били бржи.
- Све што је договорено на Кнежевој вечери, продато је на молитвеном доручку.

Зоран СИМИЋ ЗОКС

Фоча, Република Српска

- Све срећне породице личе једна на другу, а остале живе на Балкану.

Три боје светлости

- Најважнија карика у ланцу приватизације предузећа је – катанац.
- Љубав је као шах. Почиње отварањем, а завршава се предајом.

Зоран ЂУРОВИЋ-ЂУРКЕ

Вршац

- У Србији су социјално угрожене само две категорије становништва: они који не раде, и они који раде.
- Народ је био гладан демократских промена. Сада је само гладан.
- Моји афоризми публику дижу на ноге. Већ после неколико минута, сви изађу напоље.

Витомир ЂУРЧИН

Зрењанин

- Догорело је до ноката, али нам је срећом вода до грла.
- Памет највише продају они што купују дипломе.
- Бољи живот нам је надохват руку, али ми их не вадимо из џепова.

Игор БРАЦА ДАМЊАНОВИЋ

Београд

- Он је политички затвореник. Годинама не излази из скупштине.
- Премијер или председник? Свеједно, исти ђаво.
- Поскупљење путарине је неопходно. Како нам сав народ не би побегао из земље.

Радоје НИКОЛИЋ

Вршац

- Српска се листа са Косова чује.
- Унутрашњи дијалог о Косову почео је монологом.
- Србија први пут има жену за премијера, али не видим никакву разлику.

Миодраг ТАСИЋ

Доње Сухотно

- Није требало да се борите за ово што имамо, него за оно што немамо.
- Парола „Боље гроб него роб“, тек сад добија на актуелности.

Жељко МАРКОВИЋ

Чачак

- На књижевни конкурс стигло је сто књига. Жири је прочитао три награђене.
- Радимо десет послова, да купимо три оброка.
- Пола посла је купљена диплома. Друга половина је партијска књижица.
- Мртви ће поново гласати. Живи били па видели.

Веселин МИЛИЋЕВИЋ

Фекетић

- Женио би се он, али нема с киме. Удала би се она, али нема за кога. Они су идеалан пар.
- Брзином светлости, стигли смо до мрака.
- Били су нам лоши пријатељи, али добри непријатељи.
- Мој покојни деда је целог живота био мртав хладан. Такав је и дан-данас.

БЕЛЕШКЕ О АУТОРИМА

Радивој ШАЈТИНАЦ, рођен 1949. године у Зрењанину. Пише поезију, прозу, књижевну и ликовну критику, преводи с руског и енглеског језика, бави се и драматургијом. Члан је Удружења књижевника Војводине. Живи и ради у Зрењанину.

Виктор ШКОРИЋ, Ново Милошево

Драган Ј. РИСТИЋ, рођен 1948. године у Нишу. Пише кратке приче, афоризме, поезију и хаику поезију. Хаику му је превођен на 14 језика и добио је 63 награде. Објавио је четири књиге кратких прича, две књиге афоризама и десет књига хаику поезије. Главни уредник „Хаику новина“. Живи у Нишу.

Данијела БОЖИЧКОВИЋ РАДУЛОВИЋ, рођена 2. септембра 1968. године у Вршцу. Пише прозу и поезију. Објавила шест књига. Радови су јој објављени у 40 зборника. Превођена на македонски и италијански. Члан УЛУП-а и Удружења књижевника Србије. Директорка Библиотеке у Малом Црнићу. Живи у Петровцу на Млави

Игор Браца ДАМЊАНОВИЋ, рођен 17. маја 1989. Дипломирао на Учитељском факултету у Београду. Пише афоризме, песме, приче, драме, хаику, бави са енигматиком. Превођен на енглески, руски, румунски, турски, мађарски, македоски, бугарски, немчаки. Објављује у листовима, часописима, сајтовима. Заступљен у више зборника. Награђиван на домаћим и међународним књижевним конкурсима. Оснивач и главни и одговорни уредник електронског часописа за хумор и сатиру „Шипак“.

Слађана ЈОТОВИЋ, рођена 15. октобра 1955. у Књажевцу. Завршила Филолошки факултет у Београду. Професор је српског језика и књижевности у Економско-трговинској школи у Зајечару.

Маргит ЂУРИН, рођена 8. децембра 1949. Завршила Електро-технички факултет у Београду. Објавила седам књига. Радови су јој награђивани на књижевним конкурсима. Живи у Зрењанину.

Јован Н. БУНДАЛО, рођен 7. јула 1948. године у Санском Мосту. Пише песме и приче. Објавио је шест збирки песама, једну књигу прича, књигу песама за децу, три збирке песама, збирку родољубиве поезије и један роман. Живи и ради у Београду.

Тања ЂУРЂЕВИЋ, рођена 1968. Пише поезију и прозу. Радови су јој објављивани у зборницима, антологијама, монографијама. Објавила три књиге. Живи и ради у Великом Градишту.

Снежана МАРКО –МУСИНОВ, рођена 1958. Пише поезију, прозу, за децу и одрасле, сатиру, афоризме, критике, есеје. Заступљена је у бројни часописима и зборницима. Пише и на енглеском језику. Радови су јој превођени на арапски и словачки. Живи и ради у Земуну.

Радојица РАДОВИЋ, рођен 1956. године на Цетињу. Магистар економије. Објавио је пет песничких књига. Добитник бројних награда и похвала.

Чедомир ЉУБИЧИЋ, рођен 1956. у Београду. Пише поезију, прозу, књижевну критику, радио –драме, сценарија за филм, позориште, радио и телевизију. Награђиван. Заступљен у антологијама и зборницима. Објавио 6 збирки поезије, 4 романа, једну збирку прича. Радове објављује и у књижевним часописима и листовима. Живи и ради у Београду.

Даринка КРУНИЋ БЈЕЛИЦА, рођена 1945. године у Белом Камену срез Прокупље, професор српског језика и књижевности у пензији. Од 2010. објављује песме и приче. Награђивана на књижевним конкурсима. Објавила две књиге прозе. Живи у Обреновцу.

Никица БАНИЋ, рођен у Бргуду (Република Хрватска). Живи и ствара у Инђији. Пише прозу и поезију. До сада је

објављивао афоризме и прозу у периодичним публикацијама и на интернету. Објавио седам књига. Заступљен у зборницима. Награђиван на књижевним конкурсима.

Витомир ЂУРЧИН, рођен 22. септембра 1948. године у Зрењанину. По занимању је дипломирани инжењер електронике и телекомуникација у пензији. Пише кратке приче, афоризме и политичке колумне. Радови су му објављивани у зборницима и интернет порталима. Живи у Зрењанину.

Александар М. АРСЕНИЈЕВИЋ, пише поезију и прозу. Објавио је пет књига. Награђиван. Заступљен је у неколико антологија и шездесетак зборника поезије и прозе. Текстови су му превођени на руски, француски и енглески језик. Живи у Београду.

Аница ГАРИЋ, рођена 1974. године. Пише поезију. Објавила три књиге песама. Директорка НБ „Ђура Јакшић“ из Српске Црње.

Марица ФЕРХАТБЕГОВИЋ, рођена 1959. године у Живиницама, Босна и Херцеговина. Ради у Основној школи као наставник матерњег језика и књижевности. Пише поезију. Објавила две збирке песама. Заступљена у зборницима. Живи у Живиницама.

Мирјана ШТЕФАНИЦКИ АНТОНИЋ, рођена 6. маја 1954. године у Новом Саду. Завршила Вишу економско-комерцијалну школу у Новом Саду. Пише поезију, прозу, књижевне критике. Објавила девет књига и заступљена је у више антологија и зборника. Награђивана. Члан је Друштва књижевник Војводине. Живи у Новом Саду.

Јасмина МАЛЕШЕВИЋ, рођена 1962. године у Београду. Члан је Удружења књижевника Србије и самостални је уметник. Живи у Београду.

Предраг РАДАКОВИЋ, Житиште

Сања РАДУЛОВИЋ, рођена је 1975. у Тешњу, БиХ. Пише и објављује кратку прозу и поезију. Заступљена је у

више од 50 зборника и заједничких збирки. Награђивана. Песме су јој преведене на бугарски језик. Живи у Добоју.

Радмила СТОЈАНОВИЋ, рођена у Санском Мосту. Завршила Филозофски факултет у Новом Саду. Прозу и поезију је публиковала у зборницима и часописима. Живи и ради у Зрењанину

Миленко ВАСИЉЕВИЋ ЧИКО, Осјек, Хрватска.

Елма СЕЛИМИ, рођена 22. априла 1997. у Тутину. Пише поезију, прозу, беседе, есеје. Учествоје на књижевним конкурсима, секцијама за глуму и рецитацију у земљи и иностранству. Награђивана. Објавила збирку песама.

Сузана ТЕОФИЛОВИЋ, рођена је 3. септембра 1995. у Добоју. По струци је дипломирани психолог. Пише поезију и прозу. Заступљена је у заједничким зборницима.

Весна АНДРЕЈИЋ МИШКОВИЋ, рођена је у Крушевцу. Пише песме. Радови су јој објављени у 120 заједничких и међународних збирки и зборника. Објавила је једну књигу. Награђивана. Живи у Славонском Броду.

Мирослава Мира ЦВЕТКОВИЋ, рођена у Нишу 1938. године. Завршила је психологију на Филозофском факултету у Београду. Објавила је три књиге песама и једну стручну књигу. Живи у Смедереву.

Ђурица Ђура КРСТИЋ, рођен у Самошу. Завршио Филолошки факултет у Београду. Пише поезију и прозу. Објавио је шест књига прозе и поезије, једну радиодарму. Превођен је на енглски, словачки, италијански језик. За свој књижевни рад је награђиван. Радови су му објављивани у разним часописима, алманасима, зборницима.

Милош МИЛИЋЕВИЋ, рођен је 1952. године у Сувом Пољу код Добоја, Република Српска. По занимању дипломирани психолог. Живи у Добоју.

Смиља АРСИЋ, рођена 1958. месту Горње Романовце, код Сурдулице. Завршила Правни факултет у Нишу. Пише традиционалну поезију, кратке приче, хаику.

Награђивана и похваљивана у нашој темљи и иностранству. Заступљена у 70 зборника и антологија. Пише на српском и енглеском, превођена на италијански, румунски, јапански. Објавила пет књига поезије. Живи у Новом Саду.

Јока ЋЕТКОВИЋ - МИЛОШЕВИЋ, рођена 1962. у селу Пљаве, БиХ. Пише поезију. Објављује у књижевним часописима и листовима. Објавила књигу песама. Живи у Умчарима код Београда.

Душан МИЈАЈЛОВИЋ АДСКИ, Ниш. Пише поезију, прозу за децу и одрасле, хаику, књижевне приказе и новинске текстове. На разим књижевним конкурсима је награђен преко 100 пута. Објавио је седам књига, неколико жанровских новела и 1800 жанровских прича.

Татјана ДЕБЕЉАЧКИ, рођена је 23. априла 1967. године у Ужицу. Пише поезију, кратку прозу, приче и хаику. Објавила је 13 књига поезије. Превођена је на више језика. Члан је Удружења књижевника Србије, и више домаћих и међународних књижевних и литерарних удружења.

Милојка БАНДУКА ЈОВОВИЋ, рођена у Сарајеву 1. јануара 1951. године. Наставница српскохрватског језика. Пише песме, афоризме, епиграме, хаику, приче и дечију поезију. Објавила седам књига. Објављује и у часописима. Заступљена је у 70 зборника и антологија. Члан је Матице српске из Новог Сада, Удружења књижевника Црне Горе. Награђивана. Живи у Подгорици.

Нада МАЛЕТИЋ РАДУЛОВИЋ, Валпово, Хрватска
Мирко СТИКИЋ, рођен 1958, у Лазареву код Зрењанина. Завршио Економски факултет у Београду. Пише поезију. Објавио две књиге песама. Објављује у периодичици и зборницима. Живи и ради у Новом Саду.

Јадранка ЋУЛУМ, рођена у Кључу. Завршила је Филозофски факултет у Сарајеву. Пише поезију, прозу, драме. Објавила је десет књига. Добитница многобројних

признања и награда. Члан је Удружења књижевника Србије, и многих других књижевних клубова и удружења. Живи и ради у Вршцу.

Горан ЈОВИЋ, рођен 1962, у Зрењанину. Песник и приповедач. Самостални уметник. Члан Друштва књижевника Војводине. Објавио две књиге поезије. Награђиван на књижевним конкурсима и фестивалима поезије. Живи у Бачкој Паланци.

Мирјана ТРНАВАЦ, рођена 23. децембра 1950. године у Тополи. Економски техничар у пензији. Песме објављује у часописима. Вишеструко награђивана. Заступљена у зборницима. Објавила једну књигу поезије. Живи у Прањанима.

Драгана ТОМИН, Кикинда.

Снежана ТОМИН, Кикинда.

Зоран ДОДЕРОВИЋ, рођен 1960. године у Новом Саду. Пише кратке приче, афоризме и хаику. Радове је објављивао у бројним публикацијама у земљи и иностранству. Награђиван. Објавио три књиге. Живи у Новом Саду.

Емилија ЖИВОЈИНОВИЋ, рођена 1948, у Крушевцу, наставница српског језика. Пише поезију и прозу. Заступљена је у бројним зборницима и часописима и више пута награђивана и похваљивана. Објавила је једну књигу песама. Живи и ствара у Крагујевцу.

Драгутин МИНИЋ КАРЛО, сатиричар и афористичар, Београд.

Љубомир ИЛИЋ, рођен 1951. године. Пензионисани здравствени радник. Пише афоризме и хумористичку прозу. Објавио је три књиге афоризама и две књиге сатирично-хумористичке прозе. Заступљен у многобројним зборницима сатире и хумора. Објављује у дневној штампи и електронским часописима за сатиру и хумор. Живи у Малој Крсни.

Зоран НИКОЛИЋ МАЛИ, рођен 1957, у Такусу код Прокупља. Пише кратке приче, песме, песме за децу, афоризме и хаику, кантаутор. Живи у Такусу и Нишу.

Живко ПРОДАНОВИЋ, Загреб, Хрватска.

Раде БЕРГОВИЋ, Шабац.

Зоран СИМИЋ ЗОКС, Фоча, Република Српска.

Зоран БУРОВИЋ-БУРКЕ, Вршац. Пише афоризме и објављује у дневним новинама- Политика, Вечерње новости, у електронском сатиричном часопису Етна, зборницима. Добитник престижних награда и признања. Члан Београдског афористичарског круга и Вршачког књижевног куба.

Радоје НИКОЛИЋ, рођен у Вршцу 1963. Завршио Правни факултет у Београду. Објавио четири сатиричне књиге. Објављивао афоризме у дневним листовима и часописима. Заступљен у антологији афоризама. Живи и ради у Вршцу.

Миодраг ТАСИЋ, рођен 23. марта 1961. у Алексинцу. Књижевник и новинар. Аутор седам књига. Превођен на четири страна језика. Оснивач и уредник часописа „Светионик“. Добитник двадесет књижевних награда. Заступљен у антологијама српске и балканске сатире. Члан Удружења књижевника Србије.

Жељко МАРКОВИЋ, рођен 1961, у Мазочу код Фоче. Пише афоризме. Објавио две књиге афоризама. Више пута награђиван. Члан Београдског афористичарског круга. Живи у Чачку.

Веселин МИЛИЋЕВИЋ, рођен 1953, у Бачком Добром Пољу. Пише афоризме, сатиричне приче, сатиричне песме и песме за децу. Учесник је многих књижевних конкурса и освојио је преко тридесет награда. Заступљен је у тридесет антологија и зборника. Превођен је на пет језика. Објавио је пет књига. Живи и ствара у Врбасу.

Реч уредника

Три боје светлости је Зборник одабраних радова са 17. Књжевног конкурса „Банатско перо“, који организују Библиотека „Бранко Радичевић“ и истоимени Клуб књиге из Житишта.

На 17. Књжевни конкурс „Банатско перо“, стигло је 1158 радова- 98 прича, 362 песме и 698 афоризама. од 176 аутора. Радове су послали књжевни ствараоци из Србије, Републике Српске, Федерације БиХ, Хрватске, Румуније, Словеније, Црне Горе.

Жири у саставу: Драгутин Минић Карло, Аница Гарић и Виктор Шкорић, одабрао је за објављивање 98 радова- 14 прича, 32 песме и 98 афоризама од 50 аутора.

Најбоља прича је: **КАФКА У СРБИЈИ**, Данијеле Божичковић Радуловић из Петровца на Млави.

Похваљене су и приче: **Путопис предапокалиптичких часака**, Александра М. Арсенијевића из Београда, и **Чикоши**, Даринке Крунић Бјелица из Обреновца

Најбоља песма 17. Књжевног конкурса „Банатско перо“ је: **МОЈЕ АКО**, Јована Н. Бундала из Београда.

Жири је похвалио и песме: **Устајали људи**, Милојке Бандука Јововић из Подгорице, и **Досије без имена**, Снежане Томин из Кикинде.

Најбољи афоризам је:

КОЛИКО ПАМЕТИ ИЗВЕЗЕМО, ТОЛИКО ГЛУПОСТИ ДОЂЕ ИЗ УНУТРАШЊИХ РЕЗЕРВИ, Љубомира Илића из Мале Крсне.

Похваљени су и афоризми Зорана Ђуровића-Ђурке из Вршца: У Србији су угрожене само две социјалне категорије грађана: они који не раде и – они који раде, и Витомира Ђурчина из Зрењанина:

Догорело нам је до ноката, срећом вода нам је до грла.

*Радивој Шајтинац, књижевник из Зрењанина је у осврту на одабране радове указао на значај књижевних конкурса речима: „У условима где материјални статус културе редукује амбиције и планове, садржаје и могућности не само институција већ и удружења и појединаца, конкурси су својеврсна реституција у одсуству књижевне периодике и издаваштва.“ И насловом **ТРИ БОЈЕ СВЕТЛОСТИ** објединио „три, условно говорећи жанровска корпуса, проза, поезија и афоризам“.*

Андрић нам је у својим записима и промишљањима поручио да је сваки човек дужан свом завичају. Управо је то мото којим се руководе Библиотека и Клуб књиге одржавањем Књижевног конкурса „Банатско перо“. Одужити се завичају. Богатити културну баштину своје средине. Оставити будућим поколењима литерарно и књижевно стваралаштво афирмисаних и аматерских стваралаца. Градити књижевне мостове од речи и књига који спајају ствараоце и читаоце из Општине Житиште, Србије, региона, дијаспоре који пишу на српском језику.

Три боје светлости

И није нескромно ако кажем да смо у томе успели. Јер, број приспелих радова на овогодишњи конкурс аутора из Србије и региона, остварених писаца и оних који тек почињу, су потврда да смо на правом путу. Да градимо мостове пријатељства са потпорним стубовима од речи, осећања, снова, љубави, маште, поплочаних страницама седамнаест Зборника, са седамнаест Књижевних конкурса „Банатско перо“.

Учесницима се захваљујем на подршци и уважавању. Ауторима најбољих, похваљених и објављених радова честитам.

*Захвалност упућујем свим сарадницима, члановима жирија, рецензенту, Штампарији „Ситопринт“ и пријатељима Библиотеке и Клуба књиге што је Зборник под називом **Три боје светлости** угледао светлост дана.*

Читаоцима препоручујем Зборник са 17. Књижевног конкурса „Банатско перо“ са надом да ће уживати у одабраним радовима и да ће им три боје светлост отерати сивило и сенке свакодневице.

До следећег сусрета на страницама новог Зборника, срдачно Вас поздрављам,

Весна Ћук

САДРЖАЈ

Радивој Шајтинац, **Три боје светлости** 5

ИЗМЕЋУ ХУМОРА И (СА)ОСЕЋАЊА

Виктор Шкорић, Између хумора и (са) осећања	11
Дрган Ј. Ристић, Оглас	13
Данијела Божичковић Радловић, Кafka у Србији	14
Игор Браца Дамњановић, Кокице	22
Слађана Јотовић, Кап живота на асфалту	26
Маргит Ђурин, Лик из причања других: деда	30
Јован Н. Бундало, Дамјан Челар	35
Тања Ђурђевић Бандаш	41
Снежана Марко –Мусинов, Београдска дечја ноћ	47
Радојица Радовић, Забрањен пролаз	50
Чедомир Љубичић, Монолог са 40 метака	58
Даринка Крунић Бјелица, Чикоши	62
Никица Банић, Казна	70
Витомир Ђурчин, Сарајевска путовања снова	73
Александар М. Арсенијевић, Путопис предапокалиптичких часака	78

ПОЕЗИЈУ ЋЕ ИМАТИ КО ДА ПИШЕ

Аница Гарић, Поезију ће имати ко да пише	85
Тања Ђурђевић, У чекаоници	89
Марица Ферхатбеговић, Ћутање	90
Мирјана Штефанички Антонић, Јуче	91
Јасмина Малешевић, Чудесан пев	93
Предраг Рдаковић, Господине, застаните покажите	94
Сања Радловић, Бездомност	95
Радмила В. Стојановић, Славостиховно сусретање у Житишту	96
Миленко Всиљевић Чико, Твоја бол сад станује у мени	98
Чедомир Љубичић, Разорени облак изнад твоје куће	99
Елма Селими, Попис инвентара	100
Сузана Теофиловић, Без обзира	101
Всна Андрејић Мишковић, Месечева агонија	102
Мирослава Мира Цветковић, Широм Баната хује магнетне олује	103

Три боје светлости

Ђурица Ђура Крстин, Испод ћерма	105
Александар М. Арсенијевић, Похвала снохватној сладости	106
Драган Ј. Ристић, Није требало	107
Милошш Милићевић, На гробовима предака	108
Смиља Арсић, Крик душе	109
Јока Тетковић Милошевић, Видех мајку	110
Душан Мијајловић Адски, Триптих осаме	111
Татјана Дебељачки, Блиском	113
Милојка Бандука Јововић, Устајали људи	114
Нада Малетић Радуловић, Балада о коси	115
Мирко Стикић, Молитва за Србију	116
Јован Н. Бундало, Моје ако	117
Јадранка Ђулум, Исповест	119
Горан Јововић, Пут	121
Мирјана Трнавац, Из камена речи	123
Драгана Томин, Тишина	124
Снежана Томин, Досије без имена	125
Зоран Додеровић, Тражио сам	126
Емилија Живојиновић, Отуђења	127

БУЂЕЊЕ НАРОДА

Драгутин Минић Карло, Буђење народа	131
Љубомир Илић.....	133
Зоран Николић Мали.....	133
Живко Продановић	134
Раде Ђерговић	134
Зоран Симић Зокс.....	135
Зоран Ђуровић –Ђурке	135
Витомир Ђурчин.....	135
Игор Брацо Дамњановић	136
Радоје Николић	136
Миодраг Тасић	136
Жељко Марковић	137
Веселин Милићевић	137
Белешке о ауторима	138
Реч уредника	145

ISBN 978-86-89687-31-6